

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky



Diplomová práce

Platební bilance, případová studie České republiky

Bc. Jolana Simková

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Simková Jolana

Veřejná správa a regionální rozvoj Sezimovo Ústí - Tábor

Název práce

Platební bilance, případová studie České republiky

Anglický název

The balance of payments of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce je ukázat stručný vývoj platební bilance v České republice v letech 1993 - 2012 a perspektivy dalšího vývoje. Dále pak zodpovědět následující otázky: Jaká je pozice platební bilance České republiky ve vztahu k ostatním zemím a co stojí za úspěchem zemí s dlouhodobě kladnou platební bilancí? Které země jsou pro Českou republiku klíčovými obchodními partnery? Jaký je trend vnějšího dluhu ČR a jak se odlišuje od trendů zahraniční zadluženosti ostatních států? Jak se Česká republika může nechat inspirovat úspěšnými zeměmi a čeho by se měla naopak vyvarovat?

Metodika

V práci budou použity deskriptivní a komparativní metody zkoumání.

Harmonogram zpracování

leden - duben 2013: Příprava a studium literatury.

květen - září 2013: Zpracování teoretické části práce.

říjen - prosinec 2013: Zpracování praktické části práce.

leden - březen 2014: Konečné úpravy práce, závěry.

Rozsah textové části

50 - 60 stran

Klíčová slova

platební bilance, běžný účet, finanční účet, saldo platební bilance, rovnováha platební bilance, devizové rezervy, vnější dluh

Doporučené zdroje informací

PAUL A. SAMUELSON, William D. Nordhaus. Ekonomie. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0494-X.

PORVICHOVÁ, Jana. Ekonomika a podnikání na dlani. Olomouc: Rubico, 2002. ISBN 80-85839-80-6.

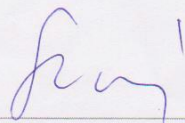
SYNEK, Miloslav. Podniková ekonomika. 4. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, xxv, 475 s. ISBN 80-717-9892-4.

Vedoucí práce

Maitah Mansoor, doc. Ing., Ph.D. et Ph.D.

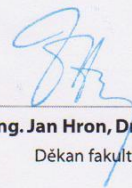
Termín odevzdání

březen 2014



prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry



prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c.

Děkan fakulty

V Praze dne 16.9.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Platební bilance, případová studie České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 18. 11. 2014

Jolana Simková

Poděkování

Touto cestou chci poděkovat panu doc. Ing. Mansooru Maitahovi Ph.D. et Ph.D. za čas, který mi věnoval, za odborné konzultace, rady a ochotu. Dále bych ráda poděkovala svému manželovi, za jeho podporu při studiu a celé své rodině za čas, který trávili s mým synem při psaní této práce.

Platební bilance, případová studie České republiky

The balance of payments of the Czech Republic

Souhrn

Cílem mé práce je provést analýzu a ukázat stručný vývoj platební bilance v České republice v letech 1993 – 2012, čili od vzniku České republiky.

Pozornost věnuji účtům platební bilance, a mezinárodnímu srovnání především se státy evropské sedmadvacítky. Také jsem zde vysvětlila úzkou souvislost mezi platební bilancí a vnějším dluhem naší země. Dalším cílem mé práce je zodpovědět otázky nastolené v cíli práce.

Summary

The goal of my work was to analyze balance of payments and examine its development in the Czech Republic in years 1993-2012, hence from the birth of the Czech Republic. I concentrated on the accounts of balance of payments, and international comparison especially with the twenty seven states of the European Community.

I also explained a tight relationship between the balance of payment and external debt of our country. Another objective of my work was to provide answers to questions stated in the goals of this project.

Klíčová slova: platební bilance, běžný účet, finanční účet, saldo platební bilance, rovnováha platební bilance, devizové rezervy, vnější dluh.

Keywords: balance of payments, current account, financial account, net balance of payments, equilibrium balance of payments, foreign exchange reserves, external debit.

Obsah

1	Úvod	9
2	Cíl práce a metodika.....	10
2.1	Cíl práce.....	10
2.2	Metodika	10
3	Platební bilance	11
3.1	Pojmy spojené s problematikou platební bilance	13
3.1.1	Ekonomické transakce	13
3.1.2	Rezident	13
3.1.3	Účetní zápis - podvojný	14
3.2	Účetní zvyklosti	14
3.3	Vyrovňovací položky	15
3.3.1	Přebytky a schodky	16
3.3.2	Problematika účetnictví v platební bilanci.....	16
3.4	Členění platební bilance	19
3.4.1	Vertikální členění platební bilance	19
3.4.2	Horizontální členění platební bilance	20
3.5	Běžný účet platební bilance.....	21
3.5.1	Zboží a služby	22
3.5.2	Bilance běžného účtu	25
3.6	Finanční účet platební bilance	27
3.7	Výsledky platební bilance	29
3.8	Rovnováha platební bilance.....	29
3.9	Zahraniční dluh a čistá zahraniční aktiva	31
3.9.1	Příčiny vzniku zahraniční zadluženosti	32
3.9.2	Stádia zadluženosti	33
3.9.3	Důsledky zahraničního zadlužení	34
3.9.4	Zahraniční dluh a jeho udržitelnost	36
3.10	Měnový kurz a jeho souvislost s platební bilancí.....	36
3.10.1	Základní pojmy spojené s měnovým kurzem	37
4	Vlastní interpretace	41
4.1	Hlavní účty platební bilance a jejich vývoj	41

4.1.1	Hlavní položky běžného účtu a jejich vývoj.....	43
4.1.2	Kapitálový účet a jeho vývoj	44
4.1.3	Hlavní položky finančního účtu a jejich vývoj	45
4.1.4	Změny devizových rezerv a jejich vývoj	47
4.2	Česká republika a mezinárodní postavení platební bilance	49
4.3	Česká republika a její perspektiva platební bilance.....	52
4.4	Česká republika a vnější dluh.....	53
4.4.1	Čistá zahraniční zadluženost členských států EU.....	53
4.5	Investiční pozice ČR vůči zahraničí	55
4.5.1	Investiční pozice členských států EU	57
4.5.2	Státy s největším vnějším dluhem	58
5	Výsledky a diskuze.....	61
6	Závěr	62
Literatura		63
Internetové zdroje.....		66
7	Přílohy.....	67

1 Úvod

Domnívám se, že je na místě vysvětlit, proč se zabývám právě problematikou platební bilance České republiky. Toto téma jsem si vybrala, protože považuji mezinárodní obchod za velmi důležitý ekonomický ukazatel stability státu. V této práci jsem se zaměřila mimo jiné především na tři složky: Hrubý domácí produkt, inflaci a nezaměstnanost. Dle mého názoru je nejdůležitější vnější cíl hospodářské politiky – dosažení vyrovnané platební bilance. Protože mluvíme o vnějším cíli, bude nás v této diplomové práci zajímat hlavně mezinárodní srovnání.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem mé diplomové práce je ukázat stručný vývoj platební bilance v České republice v letech 1993 – 2012 a její možné perspektivy dalšího vývoje. Dále pak zodpovím následující otázky: Jaká je pozice platební bilance České republiky ve vztahu k ostatním zemím a co stojí za úspěchem zemí s dlouhodobě vyrovnanou platební bilancí? Které země jsou pro Českou republiku klíčovými obchodními partnery? Jaký je trend vnějšího dluhu ČR a jak se odlišuje od trendu zahraniční zadluženosti ostatních států? Jak se Česká republika může nechat inspirovat úspěšnými zeměmi a čeho by se měla naopak vyvarovat?

2.2 Metodika

Práci bych zařadila mezi případové studie, které se zabývají stavem platební bilance České republiky. V diplomové práci jsou uvedeny deskriptivní a komparativní metody zkoumání. Ty povedou k zodpovězení otázek uvedených v cíli diplomové práce.

Do teoretické části jsem zařadila nejdůležitější pojmy spojené s platební bilancí a vnějším dluhem České republiky čerpané z odborné literatury a dostupných internetových zdrojů. Teoretická část nastiňuje příčiny a důsledky vnější nerovnováhy, dále vysvětluje definice, důvod a strukturu platební bilance. Cílem této části je vytvořit přehledný a srozumitelný podklad pro praktickou část diplomové práce.

Praktická část se zabývá aplikováním informací získaných z teoretické části a má za úkol převést teorii do praxe. Potřebné informace jsem získala z autentických statistických dat, které uveřejňuje Český statistický úřad a Česká národní banka. V této části se zabývám mezinárodním srovnáním a hledáním příčin úspěchů a neúspěchů platební bilance u vybraných zemí.

V závěru zodpovím otázky, které byly nastoleny v cíli práce.

3 Platební bilance

Platební bilance je jedním ze základních údajů popisujících ekonomiku státu. Představuje souhrn všech ekonomických operací uskutečněných se zahraničními společnostmi, je to pohyb inkas a úhrad závazků či pohledávek vůči zahraničním subjektům za dovoz a vývoz výrobků, služeb a kapitálu. Platební bilanci můžeme také nazvat neustálým zdrojem nedorozumění a mylných představ. Přitom jde o jednoduché účetnictví mezinárodních toků. Obchod mezi dvěma zeměmi je prakticky totéž, co obchod mezi dvěma jedinci. Pojem platební bilance můžeme vystihnout několika definicemi.

„Platební bilance nám popisuje tok peněz libovolné ekonomiky se zahraničím. Platební bilance mezi českou ekonomikou a například Německem zachycuje, kolik peněz a za jakým účelem oteklo z naší země do Německa a naopak. Kolik peněz přiteklo z Německa k nám. Pokud sledujeme platební bilanci mezi dvěma zeměmi, z nichž obě mají stejnou měnu, skládá se platební bilance ze dvou částí: z běžného účtu platební bilance a z finančního účtu platební bilance. Pokud zkoumáme tok peněz mezi zeměmi s různými měnami, má platební bilance navíc ještě třetí položku a to: změnu devizových rezerv.“¹

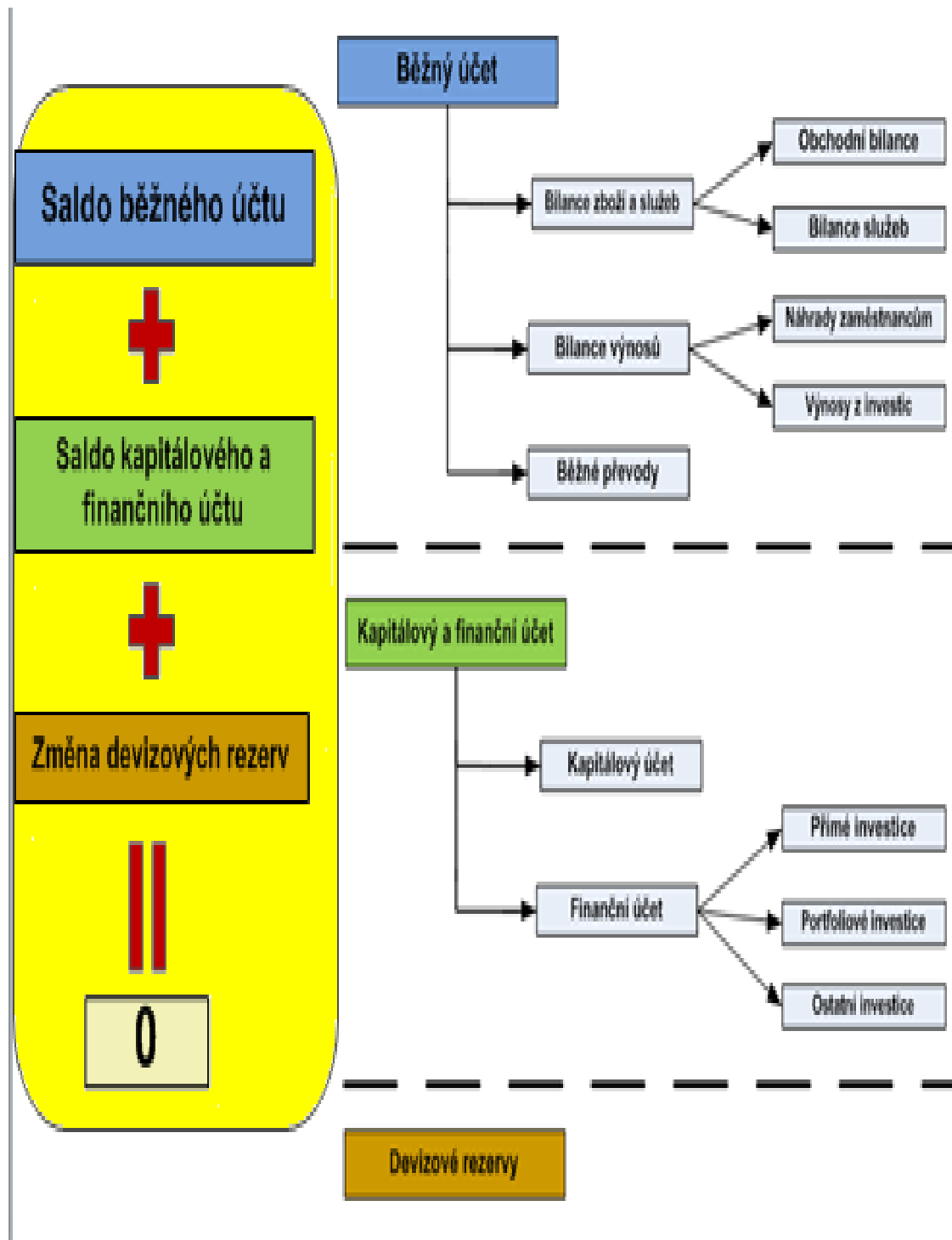
„Platební bilance libovolného státu je souhrn všech plateb a inkas za exportované a importované zboží a služby daného státu za určité období, kterým je zpravidla 1 rok.“²

¹ ZEMÁNEK, Josef. *Instantní ekonomie nejen pro začátečníky*. Vyd. 1. Praha: Computer Media, 2010, 176 s. ISBN 978-807-4020-599.

² KRÁL, Bohumil. *Manažerské účetnictví*. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010, 660 s. ISBN 978-80-7261-217-8.

Zjednodušeně si platební bilanci můžeme představit takto:

Obrázek č. 1: Platební bilance



Zdroj: Maitah, 2013

Rozlišujeme:

- *tržní platební bilanci*: ta představuje běžný a nepřerušovaný vztah dvou platebních trhů (dovnitř a ven ze země). Zahrnuje teoretickou analýzu pozorovatelnou pouze skrze její kurzy
- *účetní platební bilanci*: ta představuje statisticky výkaz shrnující veškeré zahraniční transakce dané země během určitého období, realizované podvojným účetním záznamem

3.1 Pojmy spojené s problematikou platební bilance

Platební bilance vypovídá o stavu ekonomiky a její výkonnosti, o charakteru rozvoje i zaměření, o úspěšnosti hospodářské politiky země. Platební bilance je nejčastěji sledována řídicími a rozhodovacími orgány v oblasti obchodu, průmyslu a bankovníctví.

3.1.1 Ekonomické transakce

Transakce dělíme na **reálné a finanční**. Mezi reálné se řadí pohyb statků a služeb. Mezi finanční transakce se řadí pohyb finančních aktiv.

3.1.2 Rezident

Za rezidenta považujeme osobu, která má **hlavní centrum v daném státě**. Jsou to obyvatelé státu, kteří zde žijí dlouhodobě, což znamená déle než 1 rok. Dále je to vláda, neziskové organizace, obchodní společnosti, které mají v dané zemi sídlo. Existují výjimky např. diplomati, turisté, studenti, posádky letadel, pracovníci na sezónní práce, kteří jsou považováni za rezidenty ve státě svého původu. Obchodní společnosti jsou rezidenty státu, kde mají sídlo. Jejich pobočky jsou však rezidenty v místě, ve kterém jsou umístěny. Rezidenty země, ve které sídlí, nejsou: Organizace spojených národů, Světové banky, Mezinárodní měnový fond atd.

3.1.3 Účetní zápis - podvojný

„Každá transakce je evidována na dvou rozdílných účtech – jednou jako kredit a jednou jako debet.“³

3.2 Účetní zvyklosti

Účty v platební bilanci zachycují finanční toky za určité období, nejčastěji jeden rok. Příliv peněz je zaznamenán jako příjmová položka s kladným znaménkem. Odliv peněz představuje výdajovou položku, která je zapsaná se záporným znaménkem. Pokud cizinec investuje v naší zemi, jde o příliv kapitálu nebo o kreditní položku s kladným znaménkem. Pokud vznikne pohledávka vůči cizině, zachycuje se jako debetní položka, čili se záporným znaménkem.

Výdaje = Příjmy

Platební bilance je vedena jako podvojný účetnictví, neboli každá transakce je zapsána dvakrát. Např.: Vývoz zboží také znamená příjem hotovosti, čili pohledávku vůči cizí zemi. Platební bilance musí být tedy vyrovnaná. Příjmy se tedy musí rovnat výdajům.

Běžné toky = Kapitálové toky

Jedna strana transakce je chápána jako běžný tok, druhá strana té samé transakce je kapitálovým tokem. Číselně se tedy běžné toky musí rovnat kapitálovým tokům.

Rovnovážnost bilance

Účty bilance můžeme uspořádat do jednotlivých vrstev, které jsou poskládány jedna na druhou. Každá z těchto vrstev pak značí nějakou bilanci.

³ HECZKO, Stanislav, Bohuslav SEKERKA a Martina JIRÁNKOVÁ. *Pracovní texty k předmětu Mezinárodní ekonomické vztahy: Jak porozumět ekonomii*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2007, 193 s. Expert (Grada). ISBN 978-807-0449-226.

Čistý vývoz zboží
= obchodní bilance
+ čistý vývoz služeb
= bilance zboží a služeb
+ čisté výnosy
+ čisté běžné převody
= bilance běžného účtu
+ čisté přímé investice
= jádrová bilance
+ ostatní čisté toky
= základní bilance
+ čisté toky krátkodobého kapitálu
= bilance celkových měnových toků
+ čisté oficiální platby
= nula

Běžný účet tedy pokrývá obchod se zbožím a službami, výnosy a běžné převody. Ostatní toky jsou zaznamenány na kapitálovém účtu. Oficiální platby se rovnají „celkovým měnovým tokům“, proto zaplňují mezeru mezi tržní nabídkou i poptávkou u dané měny.⁴

3.3 Vyrovnávací položky

V praxi však není možné identifikovat všechny toky. Těžko se sleduje neviditelný obchod (nezbožové položky). Některé toky jsou spekulativní, protože proběhnou

⁴ STUTELY, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 159 s. ISBN 80-7183-278-2.

nepozorovaně a některé jsou utajovány za účelem daňových úniků nebo jsou dokonce v rukou organizovaného zločinu. Dokonce i obchod se zbožím proběhne nepozorovaně. Účty platební bilance se vztahují k určitým obdobím, např. kalendářní roky. Zpoždění způsobuje, že jedna strana transakce nemusí být podchycena ve stejném časovém období, ve kterém byla podchycena druhá. Kvůli tomuto zohlednění a neidentifikovatelným položkám jsou vládní statistici nuceni vyrovnat platební bilanci reziduálními (vyrovnávacími) položkami.

3.3.1 Přebytky a schodky

Jak jsem již zmínila, platební bilance musí být vyrovnaná. Pokud hovoříme o schodku nebo přebytku bilance, myslíme tím schodek nebo přebytek jedné části jejích účtů. V minulosti se pozornost soustřeďovala na bilanci běžného účtu. V současné době však vzrostl význam kapitálových toků, protože během 80. let odstranily vyspělé země devizové regulace a další překážky, které bránily mezinárodnímu pohybu kapitálu.

Nejlepším způsobem, jak definovat schodek nebo přebytek je, zjistit nerovnováhu a to mezi nabídkou dané měny a poptávkou po této měně. Údaj „celkové měnové toky“ v platební bilanci ukazuje celkové tlaky trhu na kurz měny. Tento údaj však zahrnuje i spekulativní toky, proto je lepším indikátorem „bilance běžného účtu plus čisté toky dlouhodobého kapitálu“. Můžeme však namítnout, že investice do akcií a obligací jsou téměř stejně kolísavé (volatilní) jako krátkodobý kapitál. Daleko přesnějším ukazatelem dlouhodobých tlaků je tedy jádrová bilance čili “základní bilance bez portfoliových investic“.⁵

3.3.2 Problematika účetnictví v platební bilanci

Při interpretaci platební bilance je třeba dát si pozor. Pro naši představu si vymyslíme podnik, který si vypůjčil 500 euro v cizí měně od domácí banky. Podniky investuje tento obnos do zahraniční operace, ta mu vynese 1750 euro. Ze zisku je 750 euro repatriováno. Účetní zápisy budou tedy znít následovně:

2 CIHELKOVÁ, Eva, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie: Jak porozumět ekonomii*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2004, 273 s. ISBN 80-245-0815-X.

Tabulka č. 1: Zaúčtování operací

	EURO
Běžný účet (renty úroky zisky nabyté v zahraničí)	1750
Kapitálový účet (investice)	-1500
z toho:	
Úvětové financování	-500
Nepřevedené zisky	-1000
Úvěry přijaté ze zahraničí	500
Změna rezerv (- je přírůstek)	-750

Zdroj: STUTELY, Richard. *Průvodce ekonomickými ukazateli: Jak porozumět ekonomii*. 1.vyd.

Praha: Scientia, 2002, 247 s. ISBN 80-718-3278-2.

Tabulka: vlastní zpracování

Na první pohled vidíme, že došlo k odlivu investic ve výši 1500 euro. Ve skutečnosti však nastal měnový příliv ve výši 750 euro.

Analýza účtu bilance vyžaduje pečlivé prozkoumání všech položek. Zmatek může nastat změnami v rezervách, kde záporné znaménko znamená přírůstek držených zahraniční měn.⁶

Pro naši lepší představu, existují tři případy, které mohou nastat. Ty si ukážeme v následujících tabulkách.

⁶ STUTELY, Richard. *Průvodce ekonomickými ukazateli: Jak porozumět ekonomii*. 1.vyd. Praha: Scientia, 2002, 247 s. ISBN 80-718-3278-2.

Tabulka č. 2: Platební bilance = 0

<u>Účet</u>	<u>Bilance</u>	<u>Kreditní položky</u>	<u>Debitní položky</u>	<u>Saldo</u>	
Běžný účet	bilance obchodu	Export (+200, +150, +50)	Import (-200, -200, -80)	-80	+110
	bilance služeb	Příjmy (+15, +40, +10)	Výdaje (-50, -20, -30)	-35	
	bilance výnosu	Výnosy (+500, +20, +10)	Náklady (-100, -200, -5)	+225	
	běžné převody	Příjmy (+5, +10, +5)	Výdaje (-5, -10, -5)	0	
Kapitálový a finanční účet	přímé investice	v tuzemsku (+10, +20, +5)	v zahraničí (-10, -20, -10)	-5	-110
	portfol. investice	v tuzemsku (+10, +100, +5)	v zahraničí (-10, -200, -5)	-100	
	ostatní investice	v tuzemsku (+5, +5, +10)	v zahraničí (-5, -5, -15)	-5	
<u>Celková bilance</u>					0
Změna devizových rezerv	-	Nárůst	Pokles		0
					0

Zdroj: Maitah, 2013, vlastní výpočty

Tabulka č. 3: Příliv peněz do ČR

<u>Účet</u>	<u>Bilance</u>	<u>Kreditní položky</u>	<u>Debitní položky</u>	<u>Saldo</u>	
Běžný účet	bilance obchodu	Export (+200, +100, +200)	Import (-200, -100, -100)	+220	+180
	bilance služeb	Příjmy (+50, +60, +10)	Výdaje (-50, -40, -40)	-20	
	bilance výnosu	Výnosy (+100, +20, +10)	Náklady (-20, -10, -70)	+30	
	běžné převody	Příjmy (+5, +10, +5)	Výdaje (-20, -10, -40)	-50	
Kapitálový a finanční účet	přímé investice	v tuzemsku (+5, +10, +10)	v zahraničí (-5, -10, -50)	-40	-32
	portfol. investice	v tuzemsku (+1, +5, +5)	v zahraničí (-10, -10, -15)	-24	
	ostatní investice	v tuzemsku (+50, +2, +10)	v zahraničí (-10, -10, -10)	+32	
<u>Celková bilance</u>					+148
Změna devizových rezerv	-	Nárůst	Pokles		-148
					0

Zdroj: Maitah, 2013, vlastní výpočty

Tabulka č. 4: Odliv peněz z ČR

<u>Účet</u>	<u>Bilance</u>	<u>Kreditní položky</u>	<u>Debitní položky</u>	<u>Saldo</u>	
Běžný účet	<u>bilance obchodu</u>	<u>Export</u> (+20, +100, +80)	<u>Import</u> (-25, -100, -50)	+25	-86
	<u>bilance služeb</u>	<u>Příjmy</u> (+50, +4, +10)	<u>Výdaje</u> (-50, -40, -40)	-66	
	bilance výnosu	<u>Výnosy</u> (+10, +100, +5)	<u>Náklady</u> (-90, -20, -50)	-45	
	běžné převody	<u>Příjmy</u> (+5, +10, +5)	<u>Výdaje</u> (-5, -10, -5)	0	
Kapitálový a finanční účet	přímé investice	<u>v tuzemsku</u> (+80, +50, +50)	<u>v zahraničí</u> (-10, -50, -20)	+100	+45
	portfol. investice	<u>v tuzemsku</u> (+20, +50, +35)	<u>v zahraničí</u> (-30, -70, -50)	-50	
	ostatní investice	<u>v tuzemsku</u> (+5, +5, +10)	<u>v zahraničí</u> (-10, -5, -15)	-10	
Celková bilance					-41
<u>Změna devizových rezerv</u>	-	<u>Nárůst</u>	Pokles		+41
					0

Zdroj: Maitah, 2013, vlastní výpočty

Zde se musíme mít na pozoru. Jak můžeme vidět u druhé tabulky suma je se znaménkem -, ovšem jedná se příliv peněz do české ekonomiky. V následující tabulce je suma kladná, ale značí odliv peněz z české ekonomiky.

3.4 Členění platební bilance

Platební bilanci členíme z hlediska vertikálního a horizontálního.

3.4.1 Vertikální členění platební bilance

Každá transakce v platební bilanci je zachycena dvakrát. Poprvé jako kreditní položka. Podruhé jako debetní položka. Jedná se tedy o **podvojný účetní zápis**. Díváme-li se na platební bilanci z tohoto pohledu - hovoříme o vertikální struktuře platební bilance.

Kreditní položky se zachycují se znaménkem plus a představují transakce, v jejichž důsledku dochází k příjmu plateb od nerezidentů. Jedná se o vývoz zboží a služeb, důchody z výrobních faktorů dané země ze zahraničí. Dále příjmy z běžných převodů, příliv přímých investic do země, přijaté úvěry ze zahraničí apod. Kreditní položkou je také snížení devizových rezerv.

Debetní položky se zapisují se znaménkem minus a představují naopak transakce, v jejichž důsledku jsou poskytovány platby nerezidentům. Jedná se o dovoz zboží a služeb, odliv důchodů ze zahraničních výrobních faktorů zapojených v domácí ekonomice. Dále výdaje na běžných převodech, přímé investice v zahraničí, splácení úvěrů do zahraničí apod. Debetní položkou je rovněž zvýšení devizových rezerv.

3.4.2 Horizontální členění platební bilance

Horizontální strukturu tvoří pět základních účtů, které jsou pak dále rozčleněny do několika dalších skupin. Takto vypadá horizontální struktura platební bilance v jednodušší formě.

- **Běžný účet**

- obchodní bilance,
- bilance služeb,
- bilance výnosů,
- běžné převody.

Obchodní bilance zahrnuje vývozy a dovozy zboží ze země i do země. Bilance služeb zahrnuje vývoz a dovoz služeb jako např. doprava, cestovní ruch.

Bilance výnosů zachycuje:

- důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví domácí země, jež jsou zapojeny v zahraničí
- důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví zahraničních subjektů, jež jsou zapojeny v domácí ekonomice, tj. mzdy, zisky, dividendy, úroky.

Běžné převody zachycují jednostranné transfery (dary).

- **Kapitálový účet**

Na kapitálovém účtu jsou zachyceny např. transakce související s obchodem, nehmotnými statky (ochranné známky, patenty), odpuštění pohledávek atd.

- **Finanční účet**
 - přímé investice
 - portfoliové investice
 - finanční deriváty
 - ostatní investice

Přímé investice zachycují domácí investice v zahraničí, zahraniční přímé investice v domácí ekonomice. Jedná se o takové investice, které zakládají určitou míru kontroly a řízení podniku. V České republice jsou definovány jako deseti a více procentní podíl investora na základním kapitálu společnosti. Do přímých investic se zahrnuje též reinvestovaný zisk a ostatní kapitál.

Portfoliové investice představují majetkové cenné papíry.

Finanční deriváty představují např. forwardy, futures a opce.

Ostatní investice zahrnují především úvěry. V platební bilanci jsou ostatní investice dále členěny z hlediska časového (na dlouhodobé a krátkodobé) a dle subjektů (centrální banka, obchodní banky, vláda, ostatní sektory).

- **Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly**

Zde se zahrnují veškeré nepřesnosti v evidenci, metodické problémy, kurzové rozdíly atd.

- **Změna devizových rezerv**

Tyto rezervy zahrnují zlato, zvláštní práva čerpání, devizy atd.⁷

3.5 Běžný účet platební bilance

Běžný účet platební bilance zahrnuje veškeré přeshraniční platby firem a domácností, které nemají povahu mezinárodních investic. Jedná se tedy o platby získané za dovoz a vývoz zboží (nerostné suroviny, potraviny, stroje). Této bilanci říkáme bilance obchodní. Na svědomí jí mají mezinárodní obchodníci. Dále tu máme platby za dovoz

⁷ NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.

a vývoz služeb (cestovní ruch - nákupy a ubytování zahraničních turistů, poradenství, výrobní licence.

Země dováží zboží a služby, protože je sama nemůže vyrobit, nebo nákup ze zahraničí přináší komparativní výhodu. Musím však zmínit, že dle některých komentátorů každý dovoz představuje odčerpávání národních zdrojů. Samozřejmě může země nakupovat jen v tom rozsahu, v jakém může nákup financovat z příjmů, úspor, nebo z úvěru krytého jejími budoucími výrobky.

3.5.1 Zboží a služby

Dovoz

Viditelný neboli zbožový dovoz se týká fyzického zboží. Dovoz služeb představuje neviditelné úkony, jakými jsou doprava, cestování a turistika. Za finanční služby považujeme bankovníctví, pojištění, burzovní a makléřské služby, reklamu, vzdělávání, zdravotnictví dále provize, honoráře a licenční poplatky. V praxi klade mnoho zemí důraz na zbožový obchod, protože jde o spolehlivé informace o vnějších tocích, které jsou rychle k dispozici. I tak je zde určité zpoždění. Údaje jsou často revidovány a podléhají různým chybám a opomenutím. Údaje o službách se sbírají obtížněji, jsou méně spolehlivé a některé země je publikují pouze čtvrtletně.

Hodnotu dovozu odrážejí změny zahraničních cen. Objem dovozu označuje reálné změny, hodnota je důležitá pro celkový stav platební bilance. Objem dovozu má tendenci pohybovat se společně s cyklem. Roste, pokud ožívuje domácí poptávka. Z tohoto důvodu můžeme v dovozu vidět jakousi pojistku, která kompenzuje inflační tlaky, které vznikají v situaci, kdy domácí firmy pracují na plnou kapacitu.

Můžeme tedy říci, že dovozy a vývozy jsou provázány. Růst vývozu napomáhá růstu HDP. Zboží, které stát prodá do zahraničí je součástí domácí výroby. Pokud roste HDP, roste i poptávka po domácím a dováženém zboží. Dovoz služeb a zboží, jako procento z HDP, označuje stupeň závislosti na dovozech. Z toho plyne, že čím je tento údaj vyšší, tím víc vytěsňují dovozy domácí výrobu a tím je ekonomika citlivější na změny dovozních cen. Náhlý vzestup signalizuje, že domácí podniky pracují na plno a nemohou pokrýt růst poptávky. Vysoký objem u dovozu meziproductů a kapitálových statků je příznivý, pokud jsou tyto dovozy používány k výrobě jiného zboží, nebo pokud vytvářejí příjmy za služby. To zvyšuje HDP a může to přispět

k budoucímu růstu vývozu. Např. země, která kupuje automobily v zahraničí, tento nákup zaznamená jako dovoz. Později, v dalších letech, budou letadla použita k dopravě cestujících a vytvoří zisky, které jsou příjmem. Výroba zpracovatelského průmyslu krátkodobě klesne, pokud dovozy nahradí doma zpracovávané nebo vyráběné zboží. Rozvojové země stále více vyvážejí polotovary místo surovin, vyspělé země dovážejí více polotovarů a méně surovin. Vzestup dovozu spotřebního zboží je přímým signálem o vývoji spotřebitelské poptávky. Toto ukazuje, že domácí výrobci nemohou dodat zboží v požadované ceně nebo kvalitě či množství.

Vývoz

Vývoz je zdrojem příjmů v cizí měně. Vývozní růst podporuje růst HDP, což zpětně tlačí na i na růst dovozu. Proto by vývoz nikdy neměl být posuzován izolovaně. Poptávka po dovozu závisí na ekonomických podmínkách v zahraničí, dále na cenách a na tom, jak je vnímána kvalita a spolehlivost vyváženého zboží. Měnové kurzy pomáhají identifikovat vliv inflace a kurzové vlivy.

Stejně jako u dovozu závislost zvyšuje na několika druzích zboží citlivost na posuny v poptávce. Závislost na několika zemích zvyšuje citlivost na jejich ekonomický cyklus. Čím větší je podíl vývozu na HDP, tím větší stimul dostane domácí výroba, pokud vzroste zahraniční poptávka.

Obchodní bilance

Rozdíl mezi vývozem a dovozem je obchodní bilance. Může se měřit buď pouze viditelný obchod, nebo obchod se zbožím i službami. Těžko se však měří neviditelný obchod, proto je bilance obchodu se zbožím a službami méně spolehlivá a bývá častěji revidována než bilance se zbožím.

Malé výkyvy vývozu nebo dovozu mohou mít značný vliv na obchodní bilanci. Např. je-li vývoz 10 miliard dolarů a dovoz 11 miliard dolarů, pak 10% růstu dovozu na 12 miliard dolarů zdvojnásobí obchodní schodek z 1 miliardy na 2 miliardy dolarů.

Vztah dovozu a vývozu je velmi důležitý k ekonomickému růstu. Např. dovoz Japonska se zvýší jen nepatrně, pokud jeho HDP vzroste o 1%. Naproti tomu japonský vývoz reaguje velkým zvýšením na ekonomický růst u jeho obchodních partnerů. Její obchodní přebytek bude mít tendenci narůstat, pokud japonská ekonomika poroste

stejným tempem. Vysoký obchodní deficit může být projevem nabídkových omezení, zvláště pokud je provázen vysokou inflací nebo pokud se objeví reakce na růst dovozu. Situace nám naznačuje, že firmy nejsou schopné zvýšit výrobu v prostředí rostoucí domácí poptávky. Deficit může působit jako pojistka a odvrátit potenciální inflační tlaky. Rostoucí obchodní deficit může signalizovat ztrátu konkurenceschopnosti domácích podniků.

Bilance obchodu se zbožím a službami měří vztah mezi národními úsporami a investicemi. Tento deficit naznačuje, že investice převyšují úspory a že absorpce reálných zdrojů převyšuje výrobu.

U rozvojových zemí je obvyklejší nazývat rozdíl mezi vývozem a dovozem služeb a zboží zdrojovou mezerou. To ukazuje na rozsah v jakém je země závislá na okolním světě. V 80. – 90. letech mnohé rozvojové ekonomiky měly zdrojovou mezeru v rozsahu 20 - 30% jejich HDP.

V průmyslově vyspělých zemích neznamena nerovnováha obchodní bilance problém. Odrážet může spíše volbu než nutnost. Za posledních 200 let vykazovala VB deficit v obchodu se zbožím, který byl více než kompenzován jedním z největších světových přebytků v neviditelném obchodu. Velkými zpracovatelskými zeměmi jsou Německo a Japonsko. Ty měly tendenci mít přebytky v obchodu se zbožím a schodky v obchodu se službami. Jak jsem již zmínila, běžný účet je lepším ukazatelem celkových běžných toků.⁸

Jak lze odstranit deficit?

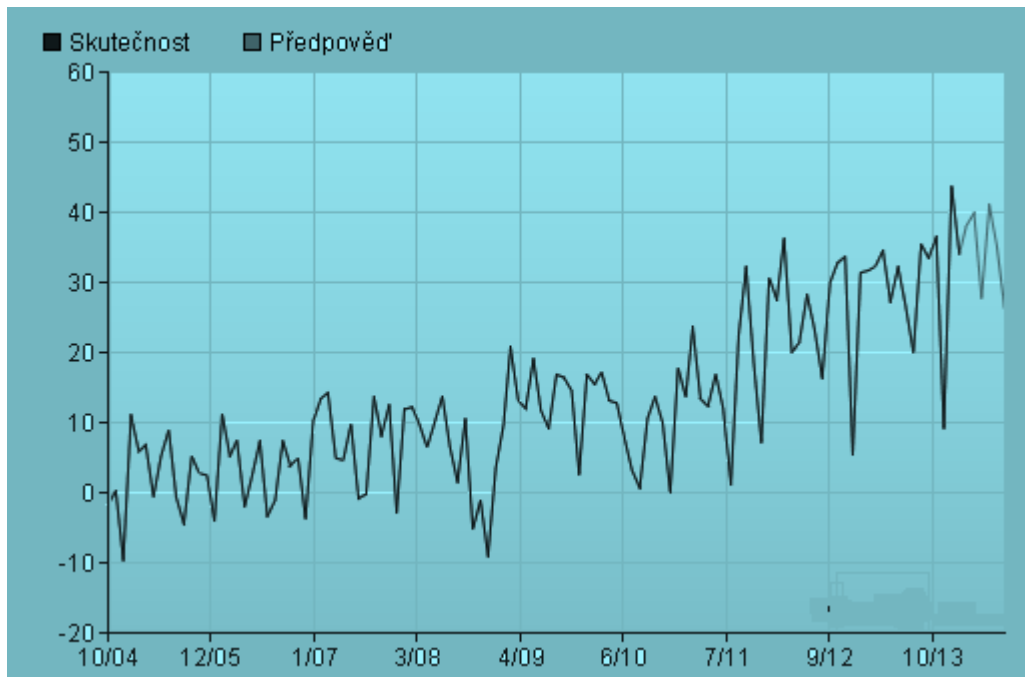
Existují dvě cesty, které můžeme považovat za hlavní. Jak tedy můžeme dostat deficit zahraničního obchodu zpět do rovnováhy?

- **Změna objemu obchodu.** V případě, že poptávka v zemi se schodkovým obchodem klesne nebo roste pomaleji než v zemi s obchodním přebytkem, objem vývozu schodkové země se zvýší více než objem jejího dovozu.
- **Změna relativních cen prostřednictvím změny měnového kurzu nebo změny domácích cen.** Vývozy se zlevní a dovozy zdraží, pokud se měna schodkové

⁸ HOLMAN, Robert, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Dějiny teorii mezinárodního obchodu: Jak porozumět ekonomii*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1990, 64 s. ISBN 80-707-9505-0.

země znehodnotí, nebo pokud je inflace nižší ve schodkové zemi než v zemi s přebytkem. To bude mít tendenci snižovat poptávku po dovozu a podpořit vývoz.

Obrázek č. 2: Obchodní bilance ČR (v mild. Kč)



Zdroj: <http://www.patria.cz/ekonomika/ukazatel/obchod.html>

Při pokusu obnovit rovnováhu vládními subwencemi vývozu nebo dovozními bariérami, jako jsou kvóty a cla, představují ve své podstatě vynucené změny objemu nebo cen. Např. Zákaz dovozu vyvolá poptávku po domácím zboží. Nápodobně mohou být přebytky snižovány rychlejším ekonomickým růstem. Nebo silnější měnou, vyšší inflací v přebytkové zemi.

3.5.2 Bilance běžného účtu

Bilancí běžného účtu je obchod se zbožím a službami plus čistý výnos (renty, úroky, zisky a dividendy) i běžné transfery. Země, které publikují měsíční údaje o běžném účtu, zakládají své počáteční odhady na jednoduchých projektech dřívějších výnosů a transferů, které mohou být revidovány.

Úroky, renty, zisky a dividendy

Položky tohoto typu jsou vytvářeny dřívějšími kapitálovými toky. Země, které dosahují přebytků běžného účtu, získávají zahraniční aktiva, které jsou zdrojem dodatečných budoucích příjmů na běžném účtu.

Transferové platby zahrnují mzdy, které poukazují pracovníci do svých domovských zemí, starobní důchody vyplácené osobám žijícím v zahraničí, dále jsou to vládní příspěvky mezinárodním organizacím a platby zahraniční pomoci. Tzv. hostitelské země s velkým počtem zahraničních dělníků vykazují odliv transferů. Mzdy zahraničních dělníků zachraňují v mnoha rozvojových zemích běžný účet od nezvládnutelného deficitu. Zvláště důležitým zdrojem deviz byly transfery pro chudé arabské země. Občané těchto zemí pracovali v bohatých zemích Perského zálivu, který exportoval ropu během ropného boomu 70. let.

Deficit viditelného obchodu může být pokryt vývozem jak služeb tak čistým přílivem výnosů a transferů. Celkový běžný účet nemůže zůstat deficitním do nekonečna. Deficit musí být financován přílivem investic nebo půjčkami ze zahraničí, dále prodejem zahraničních aktiv nebo poklesem oficiálních devizových rezerv. Příliv investic do podniků vytváří nová pracovní místa, novou výrobu i vývoz. To může pomoci odstranit budoucí deficit běžného účtu. Ovšem zahraniční kapitál může odejít v nevhodnou dobu, čímž vytváří půdu pro odliv výnosů.

Běžný účet se využívá pro vyjádření mezery mezi domácími úsporami a investicemi. I když striktně vzato je tato mezera měřena bilancí obchodu se zbožím a službami. Protože rozpočtové deficity představují záporné úspory, někteří tvrdí, že snížíme-li rozpočtový deficit, deficit na běžném účtu automaticky klesne. Tento způsob nabyl popularity v polovině 80. let. Spojené státy trpěly velkými deficity běžného účtu a zároveň i rozpočtovými deficity. Později se však chybnost ukázala, když deficit amerického běžného účtu klesnul bez snížení rozpočtového deficitu.⁹

⁹ ČAPEK, Aleš, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní měnový a finanční systém: Jak porozumět ekonomii*. dotisk 1.vyd. Praha: VŠE, 1998, 139 s. ISBN 80-707-9221-3.

3.6 Finanční účet platební bilance

Finanční účet platební bilance zahrnuje veškeré investiční přeshraniční platby. Nejedná se o nic jiného, než o vývoz a dovoz kapitálu z jedné země do druhé (z tuzemska do zahraniční, ze zahraničí do tuzemska). Tok kapitálu má dvě podoby:

- podobu přímých investic
- podobu portfoliových investic

O přímých mezinárodních investicích hovoříme, pokud **právnícká nebo fyzická osoba** se sídlem v zahraničí investuje peníze v domácí ekonomice do založení či nákupu firmy (podnik na produkci automobilů, počítačů, softwaru) nebo do nákupu nemovitosti (s cílem zisku). O portfoliové investice se jedná ve chvíli, kdy zahraniční investor investuje své finanční prostředky do domácích akcií, dluhopisů (firemních či státních), popřípadě si své peníze uloží na účet vedený u některého z domácích bankovních ústavů.

Jak jsem již zmínila, kapitálový účet zaznamenává mezinárodní toky kapitálu. Velice často se tomuto toku nevěnuje dostatečná pozornost, přitom tyto toky jsou významné a mají přímý vztah k bilanci běžného účtu i k měnovým kurzům.

Toky krátkodobého kapitálu

Krátkodobé investice, jakými jsou bankovní vklady a vládní pokladniční poukázky, zase snadno odplynou, proto se často nazývají „horké peníze“. Tyto toky mohou měnit směr při poklesu úrokové sazby, mohou způsobovat silnou volatilitu na měnových trzích.

Toky dlouhodobého kapitálu

Dlouhodobý kapitál zahrnuje investice portfoliové a investice přímé. Je však stále obtížnější a méně realistické rozlišovat mezi investicemi do akcií a podílů a přírůstkem držby vládních pokladničních poukázek. Odliv dnes vyvolá příjem běžného účtu v budoucnu. V globálním prostředí deregulace je pro podniky snadnější zvyšovat svůj podíl na trhu tak, že vytvářejí výrobní kapacity v zahraničí. Původní přímá investice se objeví jako odliv na kapitálovém účtu. Potom jsou převáděné zisky součástí přílivů na běžném účtu a zvyšují hrubý národní produkt rychleji než hrubý domácí produkt.

Hodnota prodaného zboží se ale nestává součástí zahraničního obchodu a ani nezvyšuje HDP jako by ho zvyšoval vývoz vyrobeného zboží doma.¹⁰

Oficiální rezervy

Centrální banky si drží rezervy (zásoby) zlata a deviz. To jsou obecně přijímané a směnitelné měny. Tyto rezervy používají k úhradě mezinárodních závazků a k překlenutí dočasných nerovnováh mezi poptávkou po měnách a nabídkou.

Centrální banky intervnují na trzích, aby ovlivnily měnový kurz své země. Toto má vliv na jejich rezervy. Např. pokud federální rezervní systém rozhodne, že dolar je příliš silný proti jenu, může prodat dolary za jeny na volném trhu. Dodatečná nabídka dolarů tedy vytvoří novou poptávku po jenu a napomáhá stlačovat kurz dolaru vůči jenu. Banka tím zvýší své devizové rezervy o hodnotu nakoupených jenů.

Když se však Federální banka domnívá, že dolar stojí příliš nízko, může použít své měnové rezervy k nákupu dolarů. Tím posílí kurz dolaru. Intervence může takto pokračovat jen tak dlouho, dokud má centrální banka rezervy, které může prodat. Když centrální banky intervnují, je rozumné, aby vyhladily nepravidelné výkyvy měnových kurzů. Nesmysl je však snažit se pouhými intervencemi udržet měnu na určité úrovni, nebo ji dokonce posunout k předem určené úrovni, pokud není na této úrovni tržní nabídka a poptávka v rovnováze. Tento kurzový cíl je dosažitelný jen v delší období, pomocí domácí hospodářské politiky.

Pokud centrální banka prodává rezervy a nakupuje vlastní měnu, dochází ke zmenšení domácí peněžní zásoby. Naopak nákup zahraniční měny zvyšuje peněžní zásobu. Když centrální banka neutralizuje tento vliv na peněžní zásobu nějakou jinou akcí, např. nákup či prodej vládních obligací, můžeme říci, že její intervence byla **sterilizována**.

Změny v oficiálních rezervách naznačují, že došlo k intervenci, a tudíž indikují existenci tlaků na měnu:

¹⁰ PAVELKA, Tomáš, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Makroekonomie: základní kurz*. 1. vyd. Slaný: Melandrium, 2006, 277 s. ISBN 80-861-7545-6.

- Pokles rezerv nám říká, že bylo intervenováno na podporu oslabující měny.
- Růst rezerv naznačuje intervenci s cílem zabránit posílení měny.

Rezervy se ale mění i z důvodů, které s intervencemi nemusejí souviset. Když si vláda vypůjčuje v zahraničí nebo splácí-li zahraniční dluh, nebo dojde-li ke změnám v kurzech používaných k přepočtu zlata, měn na společnou účetní jednotku. Hodnota rezerv může být zavádějící, když je zlato oceněno silně zastaralým kurzem, což se bohužel stává často. Úroveň rezerv vypovídá o platební schopnosti dané země. Určována je, alespoň v krátkém období, schopností vlády vypůjčovat si v zahraničí. Když rezervy klesají, je dobré se podívat na pozici země u MMF, na současnou úroveň jejího zahraničního dluhu a na schopnost vypůjčovat si v zahraničí.¹¹

3.7 Výsledky platební bilance

- Aktivní platební bilance – inkasa v daném státu převažují nad výdaji do zahraničí.
- Vyrovnaná platební bilance – inkasa i výdaje v daném státě jsou stejná.
- Pasivní platební bilance – platby v daném státu jsou za dané období vyšší než inkasa vůči zahraničí.¹²

3.8 Rovnováha platební bilance

„**Vnitřní rovnováhu** definujeme jako situaci, kdy je velikost produkce v ekonomice rovna velikosti potenciálního produktu, to znamená, že ekonomika pracuje s plně využitými zdroji. Nezaměstnanost je pak v této situaci na úrovni své přirozené míry (5 %) a inflace je relativně stabilní a nízká (2 %). Toto je pak v pravdě heroický souhrnný vnitřní cíl hospodářské politiky.“¹³

¹¹ STUTELY, Richard, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Průvodce ekonomickými ukazateli: Jak porozumět ekonomii*. 1.vyd. Praha: Scientia, 2002, 247 s. ISBN 80-718-3278-2.

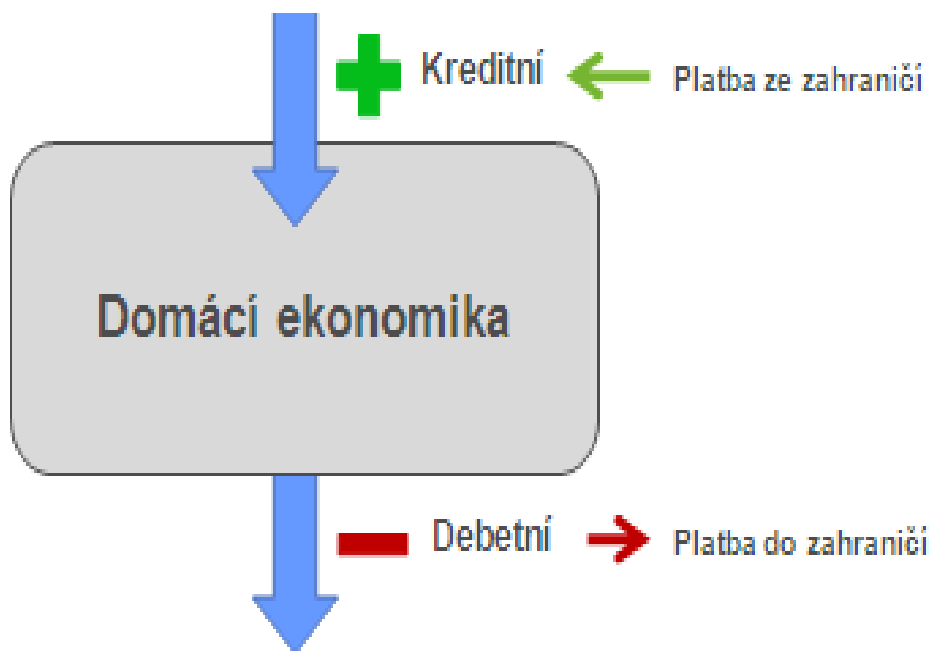
¹² KRÁL, Bohumil. *Manažerské účetnictví*. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010, 660 s. ISBN 978-80-7261-217-8.

¹³ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006, ix, 304 s. ISBN 80-717-9922-X.

„**Vnější rovnováhu** lze ztotožnit s vyrovnanou platební bilancí (bez účtu devizových rezerv), popř. i některých jejích částí. V této situaci pak neexistují žádné tlaky na devizový kurs (na jeho zhodnocení či znehodnocení), na zvyšování zahraničního dluhu apod.“¹⁴

Platební bilance je **záznam ekonomických transakcí** subjektů dané země (rezidentů) se subjekty ze zbytku světa (nerezidenty) za určité období, zpravidla jednoho roku. Rozeznáváme **dva druhy transakcí**, jejichž součet je v případě rovnováhy vždy **roven nule**.

Obrázek č. 3: Rovnováha platební bilance



Zdroj: *Maitah, 2013*

¹⁴ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006, ix, 304 s. ISBN 80-717-9922-X.

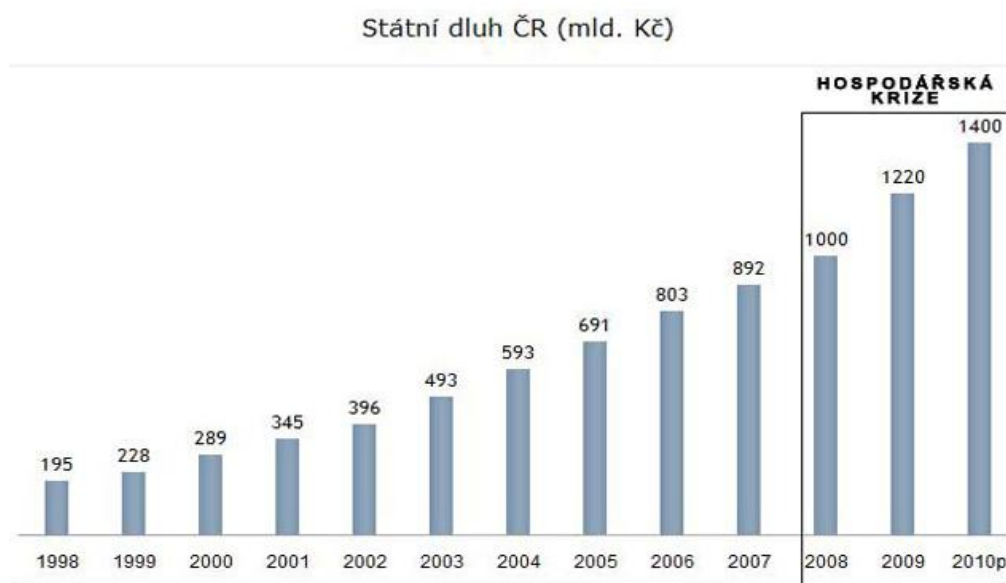
3.9 Zahraniční dluh a čistá zahraniční aktiva

Země dosahující opakovaně deficitu běžného účtu, hromadí zahraniční dluh. To se může stát problémem, protože splátky a úroky lze v podstatě platit jen z exportních příjmů.

Mnohé země nejsou dlužníky, protože nashromáždily zásobu aktiv v jiných zemích. Údaje dost často podhodnocují skutečný stav. Toto pramení z neúplného výkaznictví a z používání účetních hodnot, které jsou často vzdáleny hodnotám tržním.

Zásoba čistých zahraničních aktiv není vždy použitelná pro řešení deficitů běžného účtu. Rezidenti nemusí být ochotni repatriovat aktiva, zvláště pokud deficit běžného účtu signalizuje hluboký ekonomický problém.

Obrázek č. 4: Státní dluh ČR k roku 2010



Zdroj: www.kurzy.cz

Platební bilance je v rovnováze, pokud ve sledovaném období nedojde k poklesu ani k nárůstu devizových rezerv centrální banky. To znamená, že centrální banka na měnovém trhu vůbec neintervenuje. Centrální banka nakoupí tolik zahraniční měny,

kolik jí následně prodá na trhu. Při nulové změně devizových rezerv bude běžný účet platební bilance **vždy v rovnováze** s finančním účtem platební bilance.¹⁵

3.9.1 Příčiny vzniku zahraniční zadluženosti

Příčiny zahraniční zadluženosti můžeme rozdělit do dvou skupin. V první řadě jsou to ty, co souvisejí s ekonomickým vývojem dané země a přitahují do ní kapitál (pull faktory). Dále jsou to faktory, které souvisejí s vývojem a kapitál do ní tlačí (push faktory).

Významnými pull faktory jsou:

- vysoké úrokové míry,
- zhodnocování kurzu měny,
- vytrvalý růst některých dílčích domácích trhů (burza nebo realitní trh),
- mezera mezi domácími investicemi a úsporami,
- prudký ekonomický rozvoj země,
- privatizace.

Push faktory označujeme:

- nižší úrokové míry,
- recese,
- znehodnocování měny,
- přebytek úspor nad investicemi v zahraničí
- pokles cen na trzích apod.

Ostatní faktory způsobující růst zadlužení

- **Šoky externí.** V případě zahraničního dluhu hovoříme o šoku, pokud se prudce změní některá z těchto veličin:
 - Zahraniční poptávka po produkci dané země.
 - Úroková míra poskytovaného dluhu.
 - Cena importovaných statků.

¹⁵ ZEMÁNEK, Josef. *Instantní ekonomie nejen pro začátečníky*. Vyd. 1. Praha: Computer Media, 2010, 176 s. ISBN 978-807-4020-599.

Příčiny růstu dluhu jsou někdy nezávislé na přirozeném vývoji ekonomik. V historii došlo k několika externím šokům a mělo to vždy největší dopad na chudé země. Většina z nejzadluženějších zemí v dnešní době se výrazně zadlužila při ropných šocích v letech 1973-1974 a 1979-1981. Kvůli celosvětové recesi poklesla náhle poptávka po surovinách, které tvoří výraznou část vývozu rozvojových zemí. Rostoucí deficity musely být financovány ze zahraničí.

Další šok byl zaviněn rozpadem Bretton Woodského měnového systému. A také následným přechodem k protiinflační restriktivní měnové politice, tedy zvýšení úrokových měr a navýšení dluhu.

- **Neefektivní alokace dluhu.** Pokud je zapůjčený kapitál neefektivně alokovan, výnos z jeho užití nezaplatí tuto dluhovou službu a země si tedy musí na splátku dluhu dále půjčovat.¹⁶

3.9.2 Stádia zadluženosti

- Mladá dlužnická země: NX je záporný, čistý příliv kapitálu kladný

čistý zahraniční dluh roste

- Zralá dlužnická země: čistý export se dostává do aktiva, čistý příliv kapitálu slábne

růst čistého dluhu zpomaluje

- Země splácející dluhy: aktivum NX roste, dochází k čistému odlivu kapitálu

pokles čistého dluhu

¹⁶ MACH, Miloš. *Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium*. Vyd. 3. Slaný: Melandrium, 367 s. ISBN 80-861-7518-9.

- Mladá věřitelská země: NX se dostává do deficitu, ale příjmy se zvyšují ze zahraničních aktiv, čistý odliv kapitálu slábne

čistý dluh se přeměňuje v čistou věřitelskou pozici

- Zralá věřitelská země: NX je deficitní, ale je vysoký příliv důchodů

umožňuje udržovat či dokonce zvyšovat čistou věřitelskou pozici ¹⁷

3.9.3 Důsledky zahraničního zadlužení

1) Snížení domácí spotřeby

Důsledkem zadlužení, které je nejčastěji důsledkem nedostatečných úspor, je snížení domácí spotřeby. Je totiž velice obtížné motivovat k dalším investicím ekonomické subjekty, které nejsou schopny vyprodukovat tolik, kolik spotřebují.

2) Dopady na produkt

Dopady na produkt jsou pozitivní i negativní. To ovlivňuje řada faktorů, které jsou obtížně měřitelné. Kromě velikosti dluhu také hraje roli to, jakým způsobem je dluh užit, jeho úroková míra, doba splatnosti a další. Studie ukazují, že vztah mezi velikostí zahraničního dluhu a růstem ekonomiky je popsán křivkou ve tvaru obráceného U. Když je dluh malý, lze očekávat, že se v dané zemi najde dostatek investic s výnosovou mírou vyšší, než jsou náklady tohoto dluhu. V takovém případě má dluh pozitivní dopad na HDP a zároveň nebudou problémy s jeho splacením. Od určité hranice se tento efekt začíná snižovat a narůstající dluh, může přispívat k výsledkům HDP dokonce i záporně. To je dáno strachem investorů z neschopnosti platební bilance země, a tedy strachem dále v této zemi investovat.

¹⁷ HELÍSEK, Mojmir, Bohuslav SEKERKA a Martina JIRÁNKOVÁ. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. přeprac. vyd. Slaný: Melandrium, 2002, x, 326 s. Expert (Grada). ISBN 80-861-7525-1.

3) Odliv bohatství

Odlivem bohatství je úrok, který za půjčené peníze země platí zahraničnímu státu, tedy část bohatství, které vytvořila ekonomika. Důvodem k preferování zahraničních zdrojů může být např. apreciacie domácí měny, která snižuje reálnou hodnotu dluhu.

4) Možnost přispění k finančním krizím

Při prudké depreciazi měny domácí vůči měně, ve které je dluh denominován, dojde k nárůstu reálné hodnoty dluhu a může také dojít až k platební neschopnosti dané země. To znamená, že země není schopna splácet úroky z dluhu, natož jistinu. V tomto případě vede měnová krize i ke krizi dluhové a bez pomoci mezinárodních institucí, je pro zemi těžké se z takovéto ekonomické situace dostat.

5) Snížení důvěryhodnosti země

Se stoupajícím zadlužením roste i riziko, že země nebude v budoucnu schopna dostát svým závazkům. Obstarávání kapitálu je obtížnější a k tomu se zvyšuje riziková prémie, kterou věřitelé požadují. Země se může dostat do tzv. dluhové spirály, kdy půjčky na refinancování jsou úročeny vyšší sazbou než původní. Velikost dluhu tím pádem narůstá. Dojde-li ke snížení důvěryhodnosti ekonomiky země, začne část investorů své peníze stahovat zpět. Tímto se zvýší tlak na oslabení měny. A takto dojde ke spirále, která vyústí v měnovou krizi.

6) Dopady na chudobu

V roce 2003 Mezinárodní měnový fond vydal na toto téma studii, která má za úkol prokázat statistickou spojitost mezi indikátory zadlužení a projevy chudoby. Studie je zaměřena na nejchudší země. Prokázala nejenom existenci tohoto vlivu, ale i jeho statistickou významnost. Studie předpokládá, že dluh se projeví v podobě snižování vládních výdajů na školství, zdravotnictví, sociální oblast atd.

3.9.4 Zahraniční dluh a jeho udržitelnost

Dle zápisu z Mezinárodní konference obchodu a vývoje, která se konala 26. března 2004 by se sektory vlády a měnových autorit měly řídit následujícími obecnými doporučeními:

- Udržovat stabilní makroekonomickou politiku se zvláštním důrazem na velikost veřejného dluhu.
- Provádět opatrnou liberalizaci kapitálových trhů
- Klást překážky nadměrným přítokům krátkodobého spekulativního kapitálu (zdaněním či kvótami). Ve vyspělých zemích často problematické z důvodu mezinárodních dohod.
- Využívat spíše oficiálních půjček na rozvojovou pomoc od mezinárodních institucí, než spoléhat na soukromé investory.
- Monitorovat velikost dluhu a trendy jeho vývoje s důrazem na jeho dlouhodobou udržitelnost.
- Udržovat devizové rezervy ve vhodné velikosti a struktuře.

Pro všechny zadlužené sektory pak platí následující doporučení:

- Klást důraz spíše na dlouhodobé zdroje financování a vyhýbat se krátkodobým.
- Refinancovat krátkodobé dluhy dlouhodobými, případně drahé levnějšími.
- Využívat zapůjčené zdroje na produktivní investice, které v budoucnu vytvoří prostředky pro pokrytí dluhové služby.
- Těsnější spolupráce na regionální úrovni. Na globální úrovni podporovat vznik schémat pro řešení nestandardních situací, např. při neschopnosti splácet. Podporovat vytváření zdrojů pro poskytování oficiálních půjček, které jsou pro chudé země výhodnější.

3.10 Měnový kurz a jeho souvislost s platební bilancí

Měnovým kurzem nazýváme cenu zahraniční měnové jednotky vyjádřená v domácích měnových jednotkách. Např. 25 CZK/EUR, nazýváme **přímou kotací kurzu**, nebo

cena domácí měnové jednotky vyjádřená v zahraničních měnových jednotkách. Např. 0,04 EUR/CZK, nazýváme **nepřímou kotací kurzem**.

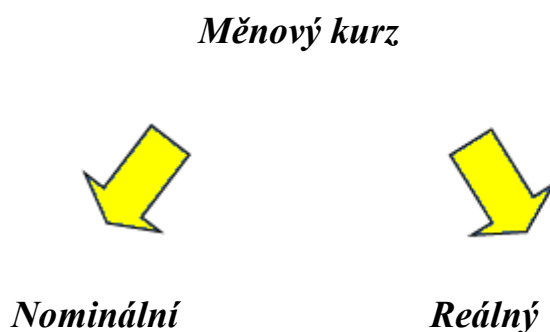
Měnový kurz řadíme mezi nejdůležitější ceny v ekonomice. Na rozdíl od cen jiných totiž měnový kurz ovlivňuje přímo všechny ostatní ceny. V ekonomice má tedy významný vliv na vývoj cenové hladiny jako celku. Posilování domácí měny dovozu zlevňuje a působí tedy protiinflačně. Zatímco oslabování domácí měny naopak dovozy zdražuje a působí proinflačně.

Tento kurz také zabezpečuje ekonomické propojení domácí ekonomiky se zbytkem světa. Umožňuje porovnávat domácí ekonomické veličiny se zahraničními. Díky měnovému kurzu mohou ekonomické subjekty snadno zjistit, zda se jim vyplatí nakoupit dané zboží doma nebo v zahraničí.

3.10.1 Základní pojmy spojené s měnovým kurzem

Teorie měnového kurzu pracuje s mnoha pojmy, které jsou důležitým základním kamenem pro pochopení této problematiky.

Obrázek č. 5: Dělení měnového kurzu



Zdroj: *vlastní*

Nominální měnový kurs – vyjádření hodnoty dané národní měny v jednotkách jiné národní měny. **Příklad:** 27,50 Kč za 1 EUR

Reálný měnový kurs - vyjadřuje konkurenceschopnost domácí země v mezinárodním obchodě. Reálný měnový kurs (R) je určen součinem nominálního měnového kursu (E) a poměru cenových hladin v zahraničí (P_f) k cenové hladině domácí země (P_d).

$$R = E \frac{P_f}{P_d}$$

- Roste-li reálný měnový kurs, dochází k reálnému znehodnocení, konkurenceschopnost domácí země se zvyšuje.
- Klesá-li reálný měnový kurs, dochází k reálnému zhodnocení, konkurenceschopnost domácí země se snižuje.

1) **Příklad:** Uvedme si příklad na nákupu jedné košile. Kurz je 25 CZK/EUR, v Německu stojí košile 5 EUR, v České republice stojí 100 Kč.

$$R = \frac{25 * 5}{100}$$

$$R = 1,25$$

R je tedy větší než 1, v tomto případě se konkurenceschopnost České republiky zvyšuje.

2) **Příklad:** Opět uvedeme příklad na koupi košile. Kurz je 25 CZK/EUR, v Německu stojí košile 3 EUR, v České republice stojí 100 Kč.

$$R = \frac{25 * 3}{100}$$

$$R = 0,75$$

R je tedy menší než 1, v tomto případě se konkurenceschopnost České republiky snižuje.¹⁸

Depreciace, apreciace, devalvace, revalvace

Depreciace je znehodnocení domácí měny, zatím co apreciace je zhodnocení domácí měny. K těmto indikacím dochází vlivem interakce mezi nabídkou a poptávkou. Jedná se tedy o tržní změnu kurzu, ke které dochází v režimu plovoucího, ale i pevného kurzu.

Devalvace znamená znehodnocení domácí měny, zatím co revalvace je zhodnocení domácí měny. K těmto indikacím dochází v důsledku rozhodnutí centrální banky nebo jinou autoritou v režimu pevného kurzu. Centrální parita a celé flukтуаční pásmo se posune směrem nahoru nebo dolů. Toto rozhodnutí bývá většinou vynucené vývojem kurzu na domácím trhu.

Směnitelné a nesměnitelné měny

Při tvorbě měnových kurzů musíme vědět, v jakém kurzovém režimu daná měna funguje a jestli je vůbec volně směnitelná.

Dle směnitelnosti můžeme dělit jednotlivé měny na směnitelné a nesměnitelné. Směnitelné měny můžeme dále měnit na měny s vnitřní směnitelností a vnější směnitelností.

S nesměnitelnými měnami není obchodováno na devizovém trhu a jejich kurz tak není určován interakcí nabídky a poptávky, ale rozhoduje o něm příslušná instituce. V takovém případě přestává měnový kurz plnit svou základní funkci a neposkytuje domácím firmám potřebné informace ohledně skutečných cen v zahraničí. Ekonomika je pak značně izolovaná od okolního světa, to přispívá k neefektivnímu fungování domácích firem.

¹⁸ HOLMAN, Robert, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Dějiny teorií mezinárodního obchodu: Jak porozumět ekonomii*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1990, 64 s. ISBN 80-707-9505-0.

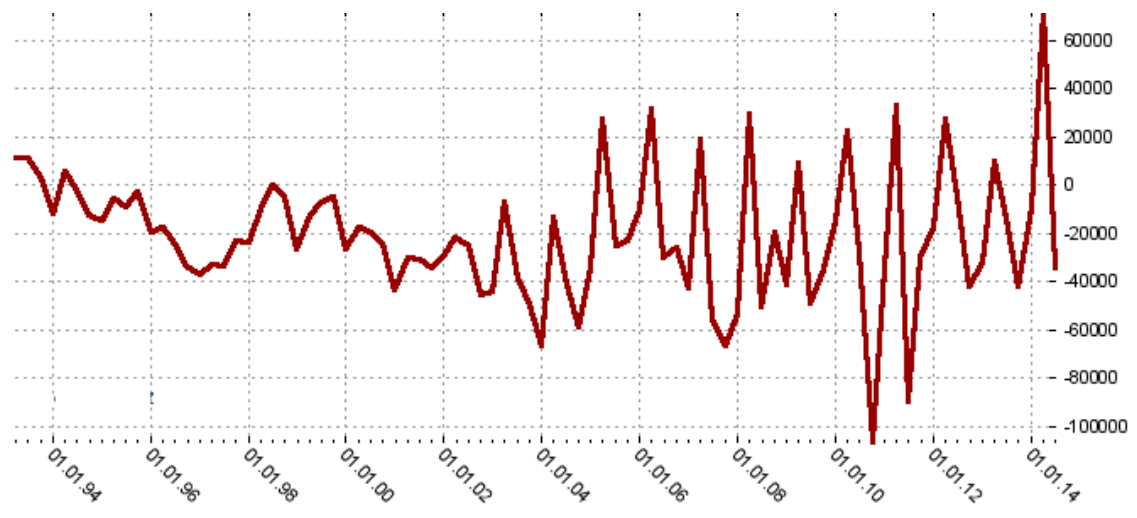
S měnami směnitelnými se obchoduje na devizovém trhu. Jejich kurz je tedy určován téměř vždy na základě interakce mezi nabídkou a poptávkou. Pokud je měna směnitelná jen vnitřně, potom se s ní obchoduje pouze na domácím devizovém trhu, kde mají zahraniční subjekty přístup omezený nebo je jejich účast zcela vyloučena.

4 Vlastní interpretace

4.1 Hlavní účty platební bilance a jejich vývoj

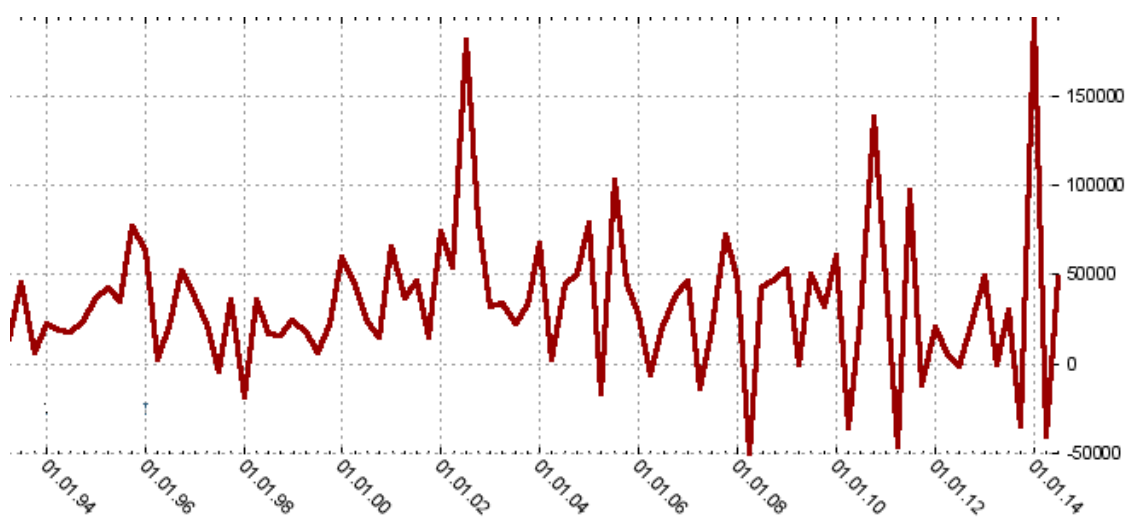
V první řadě se podívejme, jak se vyvíjeli hlavní účty platební bilance (čímž rozumíme běžný, finanční účet, změnu devizových rezerv) za posledních 20 let od vzniku.

Obrázek č. 5: Vývoj běžného účtu platební bilance v ČR v mil. Kč



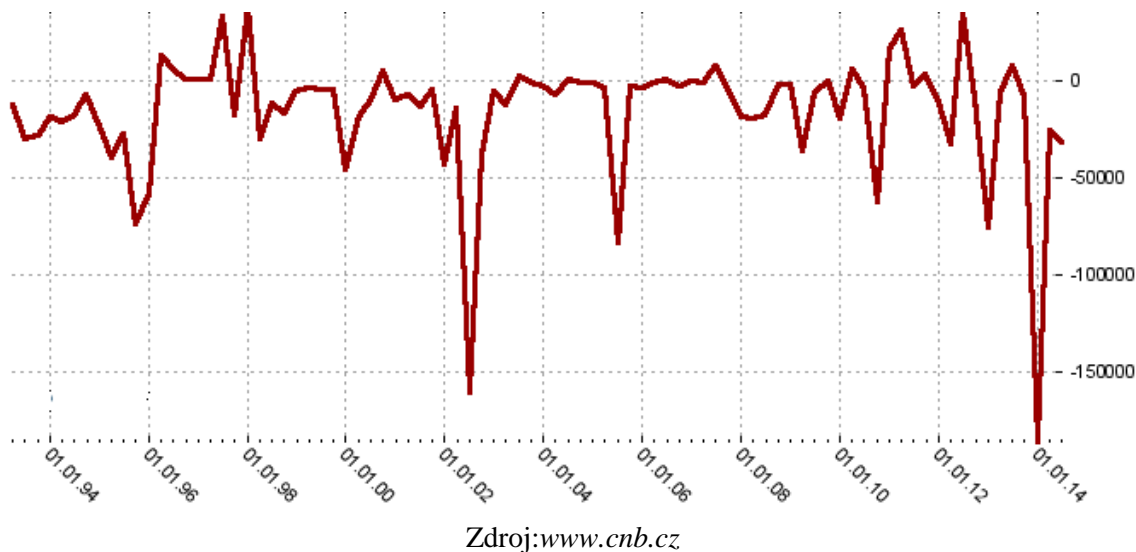
Zdroj: www.cnb.cz

Obrázek č. 6: Vývoj finančního účtu platební bilance v ČR v mil. Kč



Zdroj: www.cnb.cz

Obrázek č. 7: Vývoj změny devizových rezerv v ČR v mil. Kč

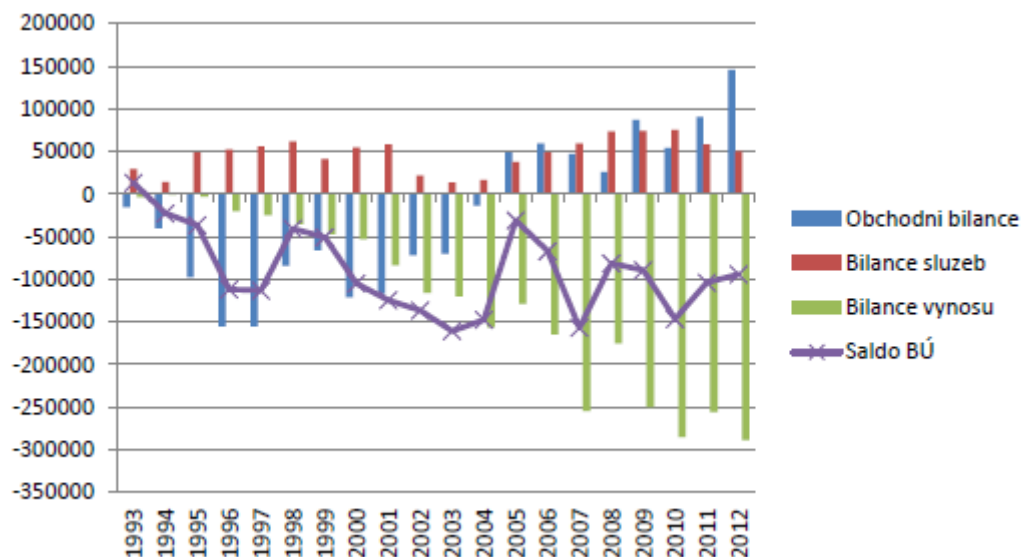


Z výše uvedených grafů, je již na první pohled patrné, že Česká republika je ostatními státy vnímána ve větší míře jako země, kde je vhodné spíše investovat kapitál, než jako země od které je výhodné dovážet zboží a služby. Deficit na běžném účtu a přebytek na finančním účtu může mít ČR tak dlouho, dokud bude atraktivní pro mezinárodní investory. Což může pár let trvat. Pokud však nadprůměrnou atraktivitu ztratí, přebytek na finančním účtu zmizí nebo se dokonce změní ve schodek. Vyrovnání v průběhu deficitů a přebytků jednotlivých bilancí má zajišťovat pružný měnový kurz. Málokdy však byla platební bilance ČR vyrovnaná. Pro její vyrovnanost v účtech byla ČNB nucena zvyšovat devizové rezervy.

4.1.1 Hlavní položky běžného účtu a jejich vývoj

Zde můžeme vidět, jak vypadá příliv cizího kapitálu pro ČR z dlouhodobého hlediska.

Obrázek č. 8: Vývoj hlavních položek v mil. Kč



Zdroj: www.cnb.cz

Z grafu na první pohled vyčteme, že největší výkyvy jsou v bilanci výnosů. Bilance výnosů velmi rychle klesá. Jsou to výnosy, které pocházejí ze zahraničních investic. Největší zlom přichází v roce 2005 (po vstupu ČR do EU), kdy měla Česká republika kladnou obchodní bilanci. Zlepšila se také bilance služeb a tím zabránilo prohlubování deficitu běžného účtu. V roce 2010 se běžný účet platební bilance začal pomalu „uzdravovat“ a podle ČNB dosáhla ČR schodku „pouhých“ 39 mild. Kč.

Vývoj běžného účtu PB k HDP

Běžný účet je považován za nejdůležitější a nejvíce vypovídající účet platební bilance. Proto je zajisté účtem nejsledovanějším. Nejčastěji se sleduje ve vztahu k HDP dané země. Podíl běžného účtu k hrubému domácímu produktu je jedním ze čtyř ukazatelů magického čtyřúhelníku pro určení makroekonomické rovnováhy země a zároveň je také ukazatelem vnější rovnováhy.

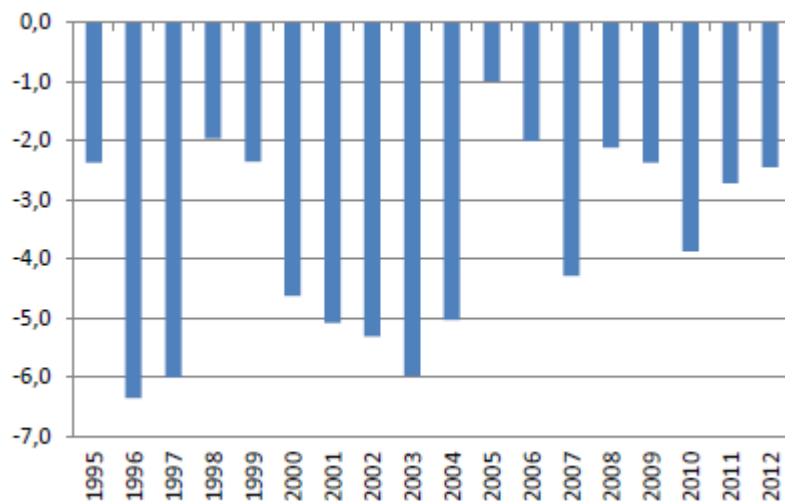
Tabulka č. 5: Vývoj podílu běžného účtu na HDP ČR

Ukazatel		1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
BÚ/HDP	%	.	.	-2,4	-6,4	-8,0	-2,0	-2,4	-4,8	-5,1	-5,3

Ukazatel		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
BÚ/HDP	%	-8,0	-5,0	-1,0	-2,0	-4,3	-2,1	-2,4	-3,9	-2,7	-2,4

Zdroj: www.eurostat.cz

Obrázek č. 9: Vývoj podílu běžného účtu v ČR na HDP



Zdroj: www.eurostat.cz

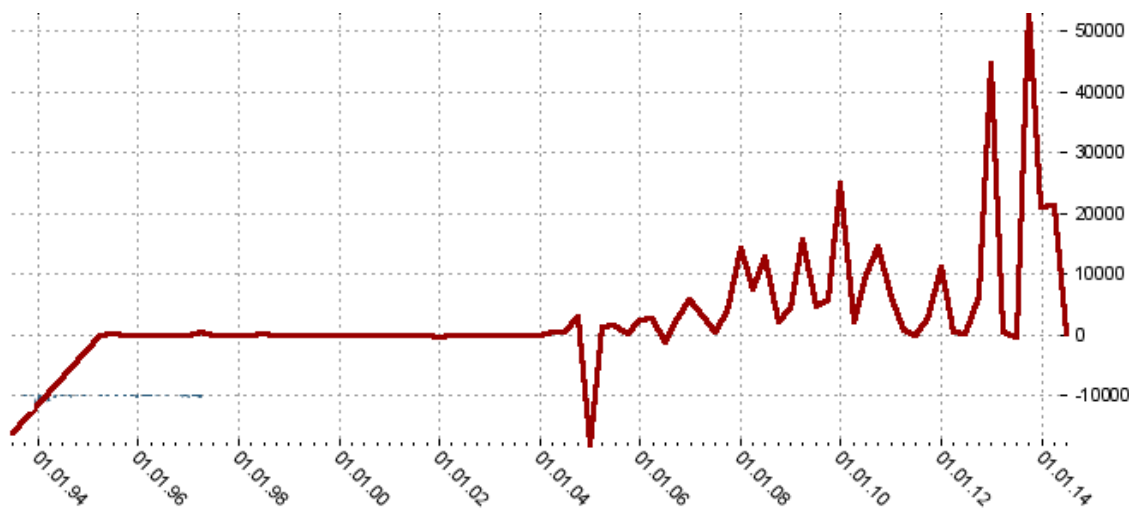
Z grafu nyní vyčteme, že podíl běžného účtu na HDP byl záporný, podobně jako vývoj běžného účtu. Za únosnou hranici deficitu běžného účtu považujeme 3-6% v poměru k HDP. Běžný účet platební bilance České republiky se nachází pořád v deficitu, což lze považovat za stále únosnou. Samozřejmě mimo roku 1996, kdy byla tato hranice překročena na 6,5%. Nejlépe na tom byla ČR v roce 2005, což souvisí se vstupem do EU. Rok 1997 a 2003 můžeme považovat za roky „hraniční“.

4.1.2 Kapitálový účet a jeho vývoj

Kapitálový účet není stěžejním účtem, jak již víme z teoretické části. Jedná se o výdajové či příjmové transfery (jednosměrné platby). Ve srovnání s ostatními účty

platební bilance nejsou tyto účty nijak závratné, ovšem pro úplnost je potřeba s nimi počítat.

Obrázek č. 10 Vývoj kapitálového účtu



Zdroj: www.kurzy.cz

Z tohoto grafu lze vyčíst nápadný meziroční pokles v roce 2004 (vstup do EU) a následný dlouhodobý růst tohoto účtu. V roce 2010 a 2011 následuje krátkodobý, ale výrazný pokles, což má na vině světová finanční krize, následuje opět prudký nárůst v roce 2012. Tento účet výrazně ovlivňují příjmy ze strukturálních fondů Evropské unie.

4.1.3 Hlavní položky finančního účtu a jejich vývoj

Od roku 1997 měly největší vliv na vývoj kladného salda finančního účtu přímé zahraniční investice. S výjimkou let 2009-2010, kdy ovlivnily saldo finančního účtu spíše portfoliové investice.

Odborná literatura se opírá o fakt, že mezi kladné efekty přílivu přímých zahraničních investic by mělo patřit snížení nezaměstnanosti a zvýšení exportu a produkce.

V letech 1997-2002 můžeme říci, že pozitivní předpoklady PZI jednoznačně splněny nebyly ani u jednoho ukazatele. Hrubý domácí produkt rostl pouze 3 roky a 2 roky meziroční růst klesal. Nezaměstnanost prvotně stoupla a až po třech letech klesá. Export nejprve rostl, pak však prudce zpomalil a v roce 2002 proběhl téměř nulový nárůst.

Mezi negativa přímých zahraničních investic patří vliv na měnový kurz a cenovou hladinu či na běžný účet platební bilance.

Česká republika udržuje inflaci poměrně stabilní, a několik menších extrémů v letech 1998, 2001, 2004, 2008 a 2012 se nedá s přílivem PZI v žádném případě spojovat. Co ale s přílivem PZI spojovat můžeme, je růst měnového kurzu domácí měny. Ještě do roku 2007 jsme mohli říci, že $R < 1$, tedy vnitřní kupní síla je menší než vnější, a proto domácí měna posílila. Jenže každý rok posilovala méně a méně. Od roku 2008 již musíme konstatovat, že $R > 1$, tedy vnitřní kupní síla je větší než vnější a domácí měna bohužel oslabila. Bohužel při pohledu do budoucna nelze předpokládat jiné výroky. Konkurenceschopnost České republiky je prostě na sestupu.

Podívejme se, kam v ČR zahraniční investoři nejvíce investují a kdo vlastně těmi investory jsou. Veškeré potřebné informace o investorech nalezneme přehledně na stránkách České národní banky.

Nejatraktivnějším odvětvím byl zpracovatelský průmysl. Investice tzv. nárazové jsme zaznamenali v roce 2002 a 2005 v odvětví dopravy a telekomunikace. Atraktivním odvětvím se ukázalo peněžnictví a pojišťovnictví. Všimněme si, že toto odvětví, lákalo zahraniční investory i v době světové finanční krize. Pokud shledávají investoři vhodným investovat do zpracovatelského průmyslu, pak často mají za nevhodné investovat do peněžnictví a pojišťovnictví a naopak

Německo je jednoznačně historicky největším zahraničním investorem České republiky. Na celkových investicích se podílí 23 % (téměř 22 mld. eur). Za ním následuje Nizozemí a dále Rakousko.

4.1.3.1 Dva největší investoři ČR

Jak jsem již zmínila, mezi dva největší investory České republiky patří Německo a Nizozemí. Co se týče německých investic v ČR, ty se směřují do výroby motorových vozidel, obchodu a obchodních služeb, výroby elektropřístrojů a peněžnictví. Mezi první významné investice v ČR patří investice koncernu Volkswagen do Škody Mladá Boleslav. Další významná investice byla v roce 2002, kdy přibyla akvizice Transgasu a distribučních krajských společností německou společností RWE Gas AG za 4,1 mld. eur. Za zmínku stojí i další německé investiční projekty v ČR jako např. investice firem Siemens, AEG, Continental, Linde, Deutsche Telekom, Robert Bosch, Schoeller, Knauf, Paul Hartmann, Messe Düsseldorf, Schade atd.

Vysoký podíl přímých zahraničních investic vysvětlíme také tím, že nadnárodní společnosti často investují v ČR přes své pobočky registrované v Německu. Takto využívají dobrých kontaktů v českém prostředí. V současnosti je základem česko-německé politické i hospodářské spolupráce „Smlouva o dobrém sousedství a přátelské spolupráci“ z roku 1992. Můžeme i nadále očekávat tento trend a to díky pravidelným setkáním na všech politických úrovních. Dále kvůli výborné spolupráci v EU a dalšími mezinárodními organizacemi a řadě institucí a nadací, kde je náplní česko-německá spolupráce.

Nizozemsko si svou obchodní pozici budovalo po staletí. Podle přílivu investic evidovaných ČNB ke konci roku 2013 je Nizozemsko i v současnosti jeden z našich největších zahraničních investorů s investicemi ve výši 89, 4 miliardy Kč. Je však důležité uvést, že Nizozemsko je mnoha nadnárodními firmami používáno jako daňové sídlo. Investovaný kapitál a know-how, proto nemusí vůbec pocházet z Nizozemska.

Nizozemci orientují své investice v České republice do různých oblastí naší ekonomiky. Především do: telekomunikací (UPC, Draka), petrochemie (IOC, Shell), strojírenství (Huismann, VeKa, Fokker) bankovníctví a pojišťovnictví (ING, ABN Amro) a prodejních řetězců (C&A - vlastníkem je investiční fond Egeria; Ahold s řetězci maloobchodních 54 prodejen Albert a Hypernova). Další nizozemské firmy, které působí v ČR, můžeme uvést např. Philips, Unilever, CTP Invest. Díky pobočkám zaregistrovaným v Nizozemsku uskutečnily své investice i některé nadnárodní firmy, jako je Foxxon, Ikea, Volkswagen, Renault atd.

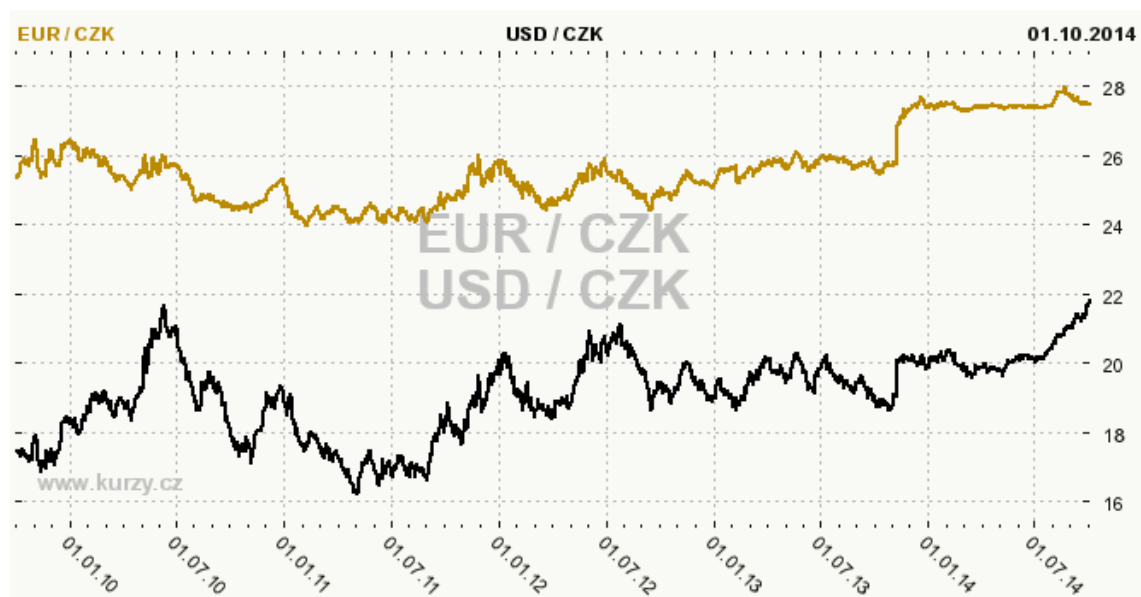
4.1.4 Změny devizových rezerv a jejich vývoj

Na začátku této podkapitoly si vysvětlíme situaci na jednoduchém příkladu. Představme si, že sledujeme platební bilanci dvou zemí, kdy mají obě země stejnou měnu. Platební bilance by se v tomto případě skládala ze dvou částí. A to z běžného účtu platební bilance a z finančního účtu platební bilance. Pokud ale zkoumáme tok peněz mezi zeměmi s různými měnami, má platební bilance ještě třetí účet a to je ZMĚNA DEVIZOVÝCH REZERV. Musím ještě podotknout, že tyto hodnoty jsou vždy zaznamenávány s opačným znaménkem. To znamená, že nárůst devizových změn znamená odliv cizí měny, proto patří k debetním položkám a značí se znaménkem „-“.

Jak jsem vysvětlila již v teoretické části této práce, platební bilance je v rovnováze, pokud nedojde ve sledovaném období k poklesu ani nárůstu devizových rezerv. Centrální banka pak vůbec neintervenuje na měnovém trhu a nechává tak výši měnového kurzu určovat trhem. V opačném případě nakoupí tolik zahraniční měny, kolik ji na trhu následně prodá. V případě České republiky se podle grafu na začátku kapitoly 2 o dlouhodobé rovnováze moc hovořit nedá.

Záporné saldo bývá způsobeno výnosy zahraničních investorů, kvůli kterým bývá zapotřebí odvést cizí měnu z ČR. Pokud ČNB odkoupí cizí měnu, znamená to, že ze svých rezerv s domácí měnou uvolní do oběhu české koruny. V tomto případě ji oslabí. V tomto případě Česká republika ztrácí svou sílu a konkurenční schopnost a Česká republika přestává být zajímavá pro zahraniční investory. V listopadu 2013 učinila ČNB jisté změny. Plovoucí měnový kurz tuto situace zanedlouho vyřeší. Protože automatický vyrovnávací měnový mechanismus si znovu najde cestu k posílení domácí měny. Ekonomické subjekty v ČR začnou více exportovat a do ČR přijde více cizí měny. Koruna opět posílí.

Obrázek č. 11: Vývoj CZK vůči EURU a USD (2010 - 2014)



Zdroj: www.kurzy.cz

4.2 Česká republika a mezinárodní postavení platební bilance

V této kapitole, chci čtenáře seznámit s tématem, jak si stojí Česká republika ve své vnější rovnováze ve srovnání s jinými státy.

Už víme, že i když může být platební bilance vyrovnaná způsobem, kdy deficit běžného účtu je vyrovnán saldem opačným tzn. finančním a kapitálovým účtem, není toto řešení z dlouhodobého hlediska nijak šťastné. Za výhru z dlouhodobého i krátkodobého hlediska můžeme považovat situaci, kdy je přebytek běžného účtu vyrovnán deficitem finančního účtu. Cílem každé země je exportovat co nejvíce zboží i služeb a přebytek získané měny investovat v zahraničí. Odtud pak dané zemi plynou výnosy na běžný účet platební bilance. Situace, kdy si země na financování svého importu vystačí se zisky ze zahraničí, není úplně ideální. Země sice nemusí vytvářet tlak na export, ale musíme brát v úvahu důsledky snížení HDP, čili zvýšení nezaměstnanosti a také inflace.

Pokud porovnáme vnější rovnováhu mezi státy navzájem, je nejdůležitější položkou saldo běžného účtu. Tento ukazatel je ale nominální a nic neříkající. Proto je používán ukazatel relativní, čili podíl běžného účtu k celkovému hrubému domácímu produktu. HDP má přímou souvislost s výsledkem salda běžného účtu. Ideální je však ukazatel = 0, což nám značí jak vnitřní tak vnější rovnováhu země.

Tabulka č. 6: Míra růstu HDP v % ve srovnání s ostatními zeměmi

Země/Countries	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU 27	3,9	2,1	3,3	3,2	0,3	-4,3	2,0	1,5
Eurozóna 17	3,8	1,7	3,3	3,0	0,4	-4,4	2,0	1,5
v tom:								
Belgie	3,7	1,8	2,7	2,9	1,0	-2,8	2,2	1,9
Bulharsko	5,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,7
Česká republika	4,2	6,8	7,0	5,7	3,1	-4,7	2,7	1,7
Dánsko	3,5	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,8	1,3	0,8
Estonsko	9,7	8,9	10,1	7,5	-3,7	-14,3	2,3	7,6
Finsko	5,3	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,3	2,7
Francie	3,7	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	1,7
Irsko	9,3	5,3	5,3	5,2	-3,0	-7,0	-0,4	0,7
Itálie	3,7	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,8	0,4
Kypr	5,0	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,1	0,5
Litva	12,3	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,4	5,9
Lotyšsko	6,1	10,1	11,2	9,6	-3,3	-17,7	-0,3	5,5
Lucembursko	8,4	5,4	5,0	6,6	0,8	-5,3	2,7	1,6
Maďarsko	4,2	4,0	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,6
Malta	.	3,7	3,1	4,4	4,1	-2,6	2,5	2,1
Německo	3,1	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	3,7	3,0
Nizozemsko	3,9	2,0	3,4	3,9	1,8	-3,5	1,7	1,2
Nizozemsko	3,9	2,0	3,4	3,9	1,8	-3,5	1,7	1,2
Polsko	4,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,3
Portugalsko	3,9	0,8	1,4	2,4	0,0	-2,9	1,4	-1,6
Rakousko	3,7	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	2,1	2,7
Rumunsko	2,4	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,6	2,5
Řecko	¹⁾ 3,5 ²⁾	¹⁾ 2,3	¹⁾ 5,5	¹⁾ 3,0	¹⁾ -0,2	¹⁾ -3,3	¹⁾ -3,5	¹⁾ -6,9
Slovensko	1,4	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,2	3,3
Slovinsko	4,3	4,0	5,8	6,9	3,6	-8,0	1,4	-0,2
Spojené království	4,2	2,8	2,6	3,6	-1,0	-4,0	1,8	0,8
Španělsko	5,0	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,7	-0,1	0,7
Švédsko	4,5	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5,0	6,2	3,9
Ostatní/Other								
Chorvatsko	3,8	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9 ¹⁾	-1,4 ¹⁾	0,0
Island	4,3	7,2	4,7	6,0	1,3	-6,8	-4,0	3,1
Japonsko	2,3	1,3	1,7	2,2	-1,0	-5,5	4,4	-0,7
Makedonie, bývalá jugoslávská republika	4,5	4,4	5,0	6,1	5,0	-0,9	2,9	3,0
Norsko	3,3	2,6	2,5	2,7	0,0	-1,7	0,7	1,4
Spojené státy	4,1	3,1	2,7	1,9	-0,3	-3,1	2,4	1,8
Švýcarsko	3,7	2,7	3,8	3,8	2,2	-1,9	3,0	2,1

Zdroj: www.eurostat.cz

V případě, že budeme sledovat pouze vnější rovnováhu, bude nás zajímat pouze to, kdo je věřitelem vůči zahraničí a kdo je pouze dlužníkem. V tomto případě by na tom bylo

nejlépe Nizozemsko, Lucembursko, Švédsko i Německo. Pokud budeme brát v potaz i vnitřní rovnováhu země (budeme se pohybovat okolo nuly), je na tom nejlépe Francie a Irsko. V tomto případě můžeme říci, že pro Česko a Slovensko znamenal vstup do EU mírné zlepšení ve stabilizaci ekonomiky. O nejlepším zlepšení však můžeme hovořit u Estonska, Litvy, Lotyšska a po vstupu v roce 2007 i u Bulharska. V posledních příčkách se nachází už dlouhá léta Kypr, Řecko a Portugalsko. Schodek u těchto zemí se sice v posledních letech snižuje, ale ve srovnání se zeměmi EU je rychlost snižování schodku nedostačující.

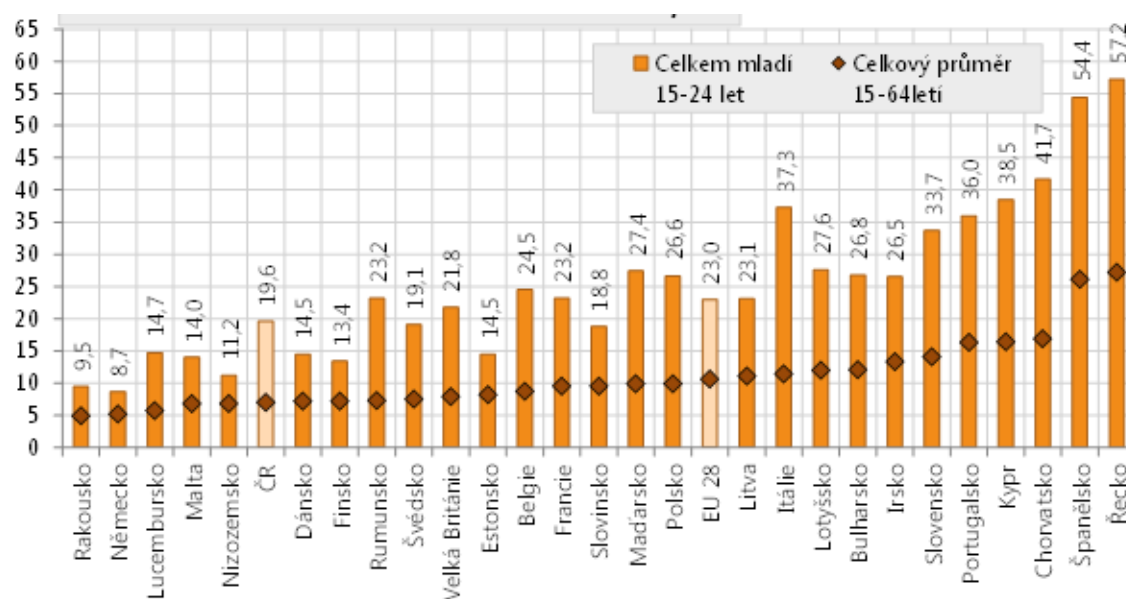
Na několika vybraných zemích si ukážeme, jak se jim daří bojovat s vnitřní ekonomickou rovnováhou. Danou situaci si ukážeme na extrémech. Pro ukázkou jsem vybrala Francii, Nizozemsko, Řecko a samozřejmě Českou republiku.

Nizozemsko se může pyšnit přebytkem běžného účtu. Ale ve srovnání s meziročním růstem HDP v České republice dost pokulhává. Řecko sice snížilo za poslední dva roky deficit běžného účtu, ale je zde také děsivý propad HDP. Zato Francie si, kromě finanční krize, udržuje meziroční růst HDP cca okolo 2%.

Vzhledem k tomu, že růst HDP je spojený s růstem inflace, podobný trend lze očekávat i v těchto čtyřech státech.

Pokud roste deficit běžného účtu, a s tím spojený nárůst HDP a inflace, zpravidla klesá nezaměstnanost. Právě proto v Řecku nezaměstnanost v posledních několika letech prudce stoupla. Česká republika má dlouhodobě nižší nezaměstnanost než Francie. Překvapení je, že Nizozemsko si dlouhodobě udržuje nejnižší nezaměstnanost, i když růst HDP není nijak závratný. Domnívám se, že toto je přičítáno vysokému využívání částečných úvazků (až 60% žen).

Obrázek č. 12: Vývoj nezaměstnanost v % za rok 2013



Zdroj: www.infoabsolvent.cz

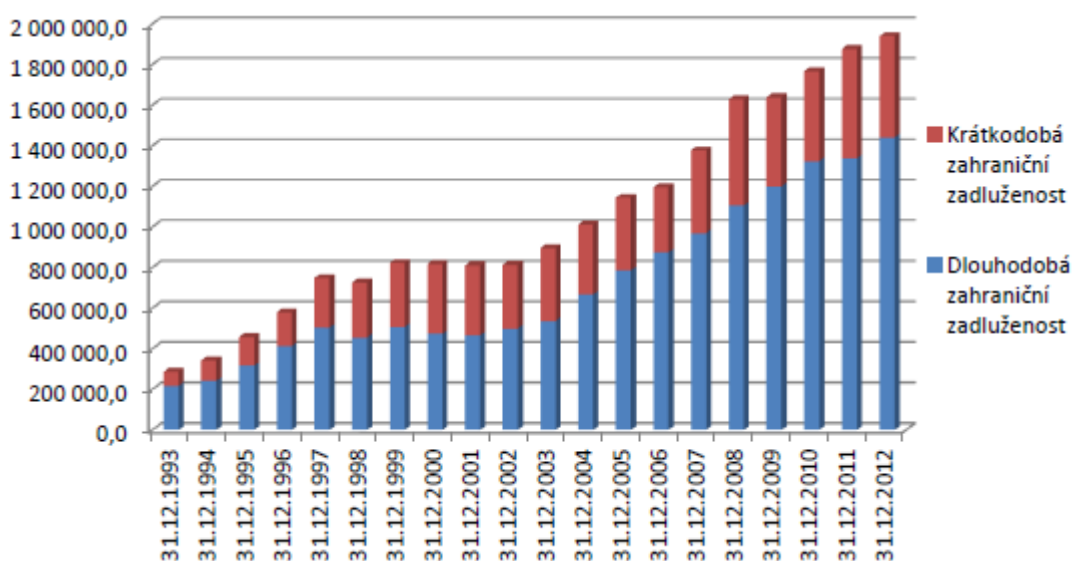
4.3 Česká republika a její perspektiva platební bilance

Už víme, že díky vstupu do EU má Česká republika od roku 2004 ve výkonové bilanci rostoucí tendenci. Zejména pak v obchodní bilanci. Díky dotacím z fondu EU se Česká republika může pyšnit zvyšujícím se saldem kapitálového účtu. Na pozoru bychom však měli být před zahraničními investory. Ti sice pomáhají České republice z pohledu vnitřní rovnováhy, musíme si ale uvědomit, že výnosy z těchto investic neplynou do platební bilance České republiky, nýbrž dotyčným zahraničním investorům. Tato skutečnost se projevuje velice negativně v bilanci výnosů, protože tak snižuje saldo běžného účtu a konkurenceschopnost naší republiky. Z hlediska dlouhodobého je trend neúnosný. Od roku 2010 se situace naštěstí uklidňuje. Deficit v bilanci výnosů se uklidnil. Díky rostoucí obchodní bilanci se snižuje i schodek běžného účtu. Doufejme tedy, aby tomu tak bylo i nadále. Slabou korunu plánuje ČNB i nadále v roce 2014 udržovat. Díky tomu se dá předpokládat rostoucí přebytek obchodní bilance, který opět sníží celkový deficit na běžném účtu. Položme si však otázku, co ale tyto intervence provedou s hrubým domácím produktem a nezaměstnaností?!

4.4 Česká republika a vnější dluh

Z teoretické části už víme, že zadluženost země vůči zahraničí má vliv na bilanci výnosů. Proto tedy ovlivňuje i saldo běžného účtu a tím celkový výsledek platební bilance. Z tohoto důvodu je důležité sledovat vývoj dluhu a snažit se tím o jeho udržitelnost. Je důležité zdůraznit, že jedním z pravidel, jak docílit udržitelnosti dluhu, je nahradit krátkodobý úvěr dlouhodobým.

Obrázek č. 13: Zahraniční zadluženost v ČR – vývoj



Zdroj: www.cnb.cz

Jak můžeme vidět, podíl krátkodobých zahraničních úvěrů se nám daří zlepšovat. Zato dlouhodobá zadluženost rapidně narůstá. Proto můžeme na první pohled vidět, že udržitelnost zahraničního dluhu se ČR vymyká.

4.4.1 Čistá zahraniční zadluženost členských států EU

Rozdílem všech krátkodobých a dlouhodobých aktiv a závazků dosáhneme čistého zahraničního dluhu. Ale nezahrnuje majetkové investice, tzn. Investice přímé.

Tabulka č. 7: Podíl čistého zahraničního dluhu na HDP v EU

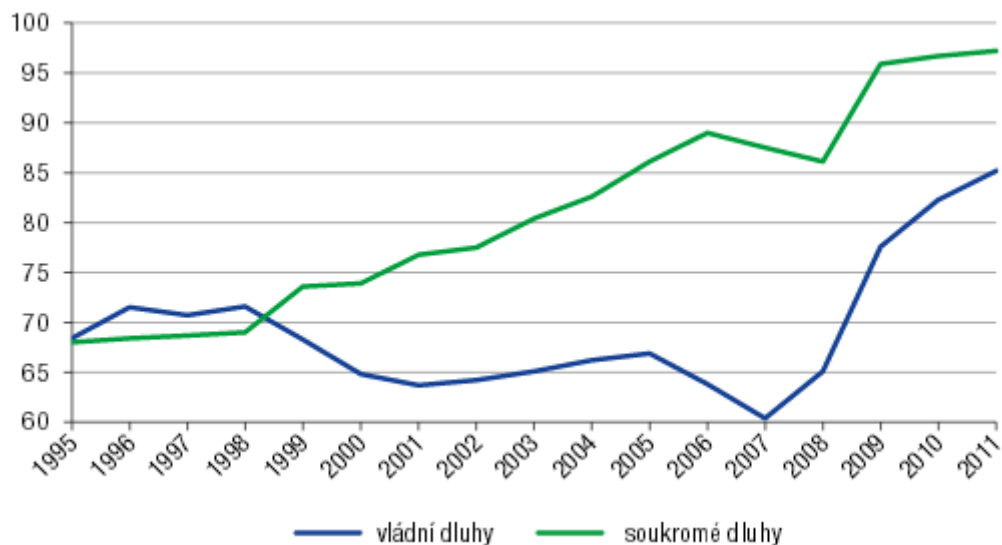
Země / Období	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Belgie	-34.8	-40.9	-37.7	-44.2	-39.7	-73.1	-105.5	-109.5	-108.0	-93.7
Bulharsko	8.5	2.5	11.3	15.5	32.7	48.9	49.6	43.6	35.2	28.8
Česká republika	:	:	-14.6	-9.9	-7.3	-3.9	-1.3	0.1	0.9	-1.3
Dánsko	21.2	20.7	22.1	33.6	34.8	30.8	28.2	22.7	14.9	12.0
Německo	16.7	12.9	9.8	0.2	-4.1	-1.6	-7.8	-5.9	-2.9	-9.4
Estonsko	13.0	17.6	18.4	27.5	35.0	37.7	34.1	23.1	5.0	-2.0
Irsko	-214.3	-201.0	-210.0	-202.6	-212.0	-159.6	-212.2	-294.4	-329.3	-396.7
Řecko	49.8	53.4	59.2	63.1	69.3	76.3	88.2	102.9	98.3	121.5
Španělsko	29.3	35.1	44.5	57.8	68.5	76.2	88.3	92.0	93.5	90.4
Francie	:	:	6.5	8.5	10.8	19.1	21.3	29.7	29.2	35.0
Chorvatsko	34.9	39.4	42.8	45.3	48.0	62.5	74.8	78.5	80.4	79.5
Itálie	28.8	28.6	32.4	36.5	41.4	40.6	45.2	51.8	50.1	56.6
Kypr	0.6	-22.9	-26.6	-43.7	-19.8	-4.0	1.3	8.0	38.2	36.7
Lotyšsko	24.3	30.0	35.8	44.2	49.6	57.1	58.7	54.1	46.4	38.9
Litva	12.9	13.3	15.9	19.8	29.6	35.2	37.0	35.4	32.2	33.6
Lucembursko	-2 359.3	-2 454.5	-2 522.1	-2 614.3	-2 678.6	-2 517.0	-2 936.9	-3 193.3	-2 438.5	-2 444.8
Maďarsko	29.0	33.1	37.0	43.0	50.9	57.5	63.4	61.4	53.5	57.1
Malta	-79.2	-85.0	-85.4	-88.8	-85.6	-70.8	-84.7	-165.3	-156.4	-176.4
Nizozemsko	19.6	21.4	18.7	14.9	20.4	29.2	24.4	37.2	38.8	32.5
Rakousko	23.9	22.5	22.0	19.3	22.5	29.0	22.9	28.6	24.3	25.6
Polsko	21.6	16.2	14.7	17.6	20.7	29.4	32.0	33.1	36.0	36.1
Portugalsko	37.7	39.5	47.5	54.8	64.0	75.2	84.8	83.2	85.9	102.3

Zdroj: www.eurostat.cz

Kladný zahraniční dluh značí, že země má více dluhových aktiv se stanovenou lhůtou splatnosti než závazků. Můžeme si všimnout jedné zvláštnosti. Hodně vyspělé státy, jako je např. Lucembursko, mají tento ukazatel často záporný. Naopak Řecko, Španělsko či Portugalsko kladný. Česká republika se drží stabilně kolem nuly nebo v mírně záporných číslech.

ČNB nemá od roku 2000 žádné závazky vůči zahraničí, protože její závazky se zapisují od této doby k bankovnímu sektoru. Největší část vždy zaujímá podnikový sektor. Patrný je i nárůst zahraniční zadluženosti u ostatních sektorů. K nárůstu krátkodobých vkladů a dlouhodobých finančních půjček došlo i v bankovním sektoru. Růst zahraničního zadlužení vládního sektoru je důsledkem zvýšení stavu vládních dluhopisů v držbě zahraničních investorů.

Obrázek č. 13: Zadluženost EU v procentech na HDP



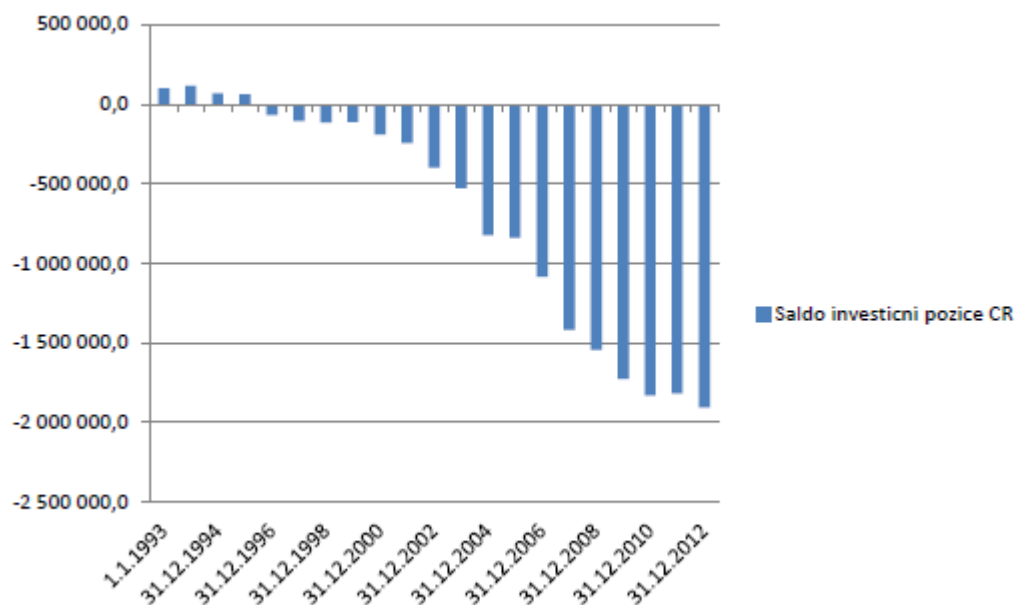
Zdroj: www.eurostat.cz

Podíl soukromého sektoru na dlouhodobé zahraniční zadluženosti se po revoluci prudce zvyšoval. Za posledních několik let jsou dluhy veřejného a soukromého sektoru téměř vyrovnané. Do veřejného dluhu řadíme závazky vládního sektoru, závazky soukromých subjektů garantované vládou a závazky subjektů s účastí státu se splatností nad jeden rok.

4.5 Investiční pozice ČR vůči zahraničí

Čistou investiční pozicí rozumíme saldo finančních aktiv a pasiv. Srovnávají se rezidenti a nerezidenti ČR. Strukturou odpovídá finančnímu účtu platební bilance. Čistý vztah vůči zahraničí představuje rozdíl mezi úhrnem aktiv a pasiv.

Obrázek č. 14: Vývoj investiční pozice ČR vůči zahraničí



Zdroj: www.eurostat.cz

Tento graf vypovídá o vývoji vnějšího dluhu asi nejlépe. Zde vidíme, že věřitelská pozice ČR rok od roku klesá. V roce 2010 se situace uklidňuje. Saldo naštěstí ještě nedosáhlo obávané hranice 2 bil. Kč.

4.5.1 Investiční pozice členských států EU

Tabulka č. 8: Investiční pozice členských států EU

Země / Období	4. Q 2002	4. Q 2003	4. Q 2004	4. Q 2005	4. Q 2006	4. Q 2007	4. Q 2008	4. Q 2009	4. Q 2010	4. Q 2011	4. Q 2012
Belgie	36.6	36.6	28.4	33.5	29.4	28.9	39.7	54.2	50.9	48.1	47.6
Bulharsko	-25.3	-26.3	-30.1	-44.1	-58.0	-81.1	-98.4	-101.8	-95.4	-85.9	-79.7
Česká republika	:	:	:	-26.9	-32.3	-38.7	-40.1	-46.0	-48.3	-47.5	-49.5
Dánsko	-16.4	-12.1	-5.3	3.9	-0.2	-5.8	-5.1	4.4	14.0	28.5	37.5
Německo	5.1	6.6	10.7	21.0	27.9	26.5	25.5	34.0	35.4	33.7	41.5
Estonsko	-54.1	-65.9	-86.5	-85.2	-73.9	-72.0	-76.7	-80.6	-72.4	-56.4	-54.0
Irsko	-17.9	-20.0	-17.9	-24.5	-5.3	-19.5	-75.6	-92.4	-88.0	-112.2	-112.0
Řecko	-52.9	-58.9	-67.0	-77.3	-85.4	-96.1	-76.8	-89.6	-98.4	-84.5	-108.8
Španělsko	-41.6	-45.2	-51.9	-55.6	-65.8	-78.1	-79.3	-93.8	-89.1	-90.3	-91.4
Francie	:	:	:	1.1	1.1	-1.5	-12.9	-9.4	-12.5	-18.8	-21.1
Chorvatsko	-26.0	-35.8	-47.7	:	-76.9	-92.5	-74.6	:	-95.7	-91.6	-89.1
Itálie	-12.4	-13.6	-15.8	-16.8	-22.2	-24.5	-24.1	-25.3	-23.9	-21.7	-26.4
Kypr	10.6	4.3	14.1	20.3	38.3	11.7	-15.1	-30.4	-35.6	-71.7	-82.4
Lotyšsko	-41.3	-43.8	-52.3	-59.6	-69.9	-74.7	-79.0	-82.7	-80.3	-73.3	-66.5
Litva	-32.6	-33.1	-34.4	-42.6	-48.9	-55.8	-51.6	-57.3	-55.2	-52.3	-52.8
Lucembursko	100.4	140.3	113.1	127.8	131.6	95.5	100.1	86.7	98.0	74.2	109.1
Maďarsko	-65.2	-78.1	-85.4	-94.4	-102.8	-105.1	-106.0	-117.2	-113.3	-106.9	-103.1
Malta	33.9	38.7	39.0	36.0	27.4	17.7	2.6	14.8	10.1	8.5	24.9
Nizozemsko	-24.3	-1.7	3.7	-2.6	3.2	-6.0	4.2	16.7	24.5	33.6	46.8
Rakousko	-20.1	-14.3	-17.3	-21.7	-20.5	-18.2	-16.9	-8.0	-6.2	-0.8	0.4
Polsko	-34.9	-41.7	-41.6	-42.5	-45.7	-50.1	-56.3	-58.8	-65.4	-64.0	-66.6
Portugalsko	-54.6	-57.5	-64.1	-66.9	-78.8	-87.9	-96.2	-110.3	-107.2	-104.8	-115.4
Rumunsko	-21.2	-27.1	-26.4	-29.5	-36.2	-47.1	-53.4	-62.2	-63.7	-65.5	-67.5
Slovinsko	0.1	-5.9	-7.8	-11.0	-17.1	-21.8	-35.9	-39.8	-43.2	-40.8	-44.9
Slovensko	:	-24.5	-31.0	-38.7	-46.8	-46.2	-57.4	-66.7	-63.1	-65.5	-64.1
Finsko	-36.8	-26.4	-10.0	-15.3	-13.8	-27.9	-2.7	6.7	21.4	19.7	18.4
Švédsko	-22.0	-20.1	-24.9	-20.6	-13.0	-1.5	-11.1	-11.2	-9.1	-10.3	-10.2
Spojené království	-11.1	-10.2	-18.2	-19.8	-28.6	-22.6	-6.9	-20.8	-23.5	-16.8	-9.1

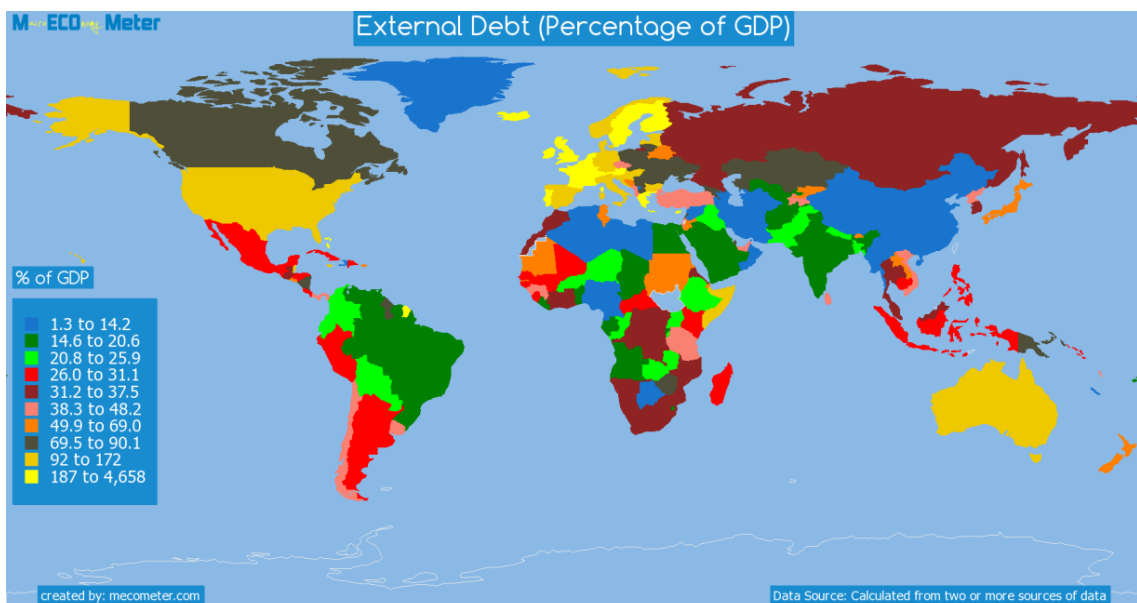
Zdroj: www.eurostat.cz

Většina států EU vykazuje zápornou čistou investiční pozici vůči zahraničí. Mírněji jsou na tom CZ, PL, SI, SK, RO, EE a LT. Více státy jako např. BG, ES, CY, LV a HU. V rozvojových zemích je čistý zahraniční dluh zpravidla nižší než investiční pozice vůči zahraničí (BG, CZ, SK, LT, LV). V mnoha případech se záporná čísla zvětšují. V případě, že se zmenšují, je to zejména ztrátou tržní hodnoty cenných papírů domácích emitentů, které drží cizinci.

4.5.2 Státy s největším vnějším dluhem

V následujícím grafu je vidět pořadí států s největším zahraničním dluhem. Ve 3. kvartále 2013 se ČR umístila na 40. místě nejzadluženějších zemí světa. Jako obvykle obsadily Spojené státy smutné první místo. Jejich vnější dluh již pokořil hranici 16 bilionů amerických dolarů (102% HDP, 34. místo), za nimi je Spojené království s necelým jedním bilionem USD (413% USD, 8. místo), Německo (168% HDP, 23. místo) a Francie (198% HDP, 18. místo). V poměru dluhu k HDP se pořadí jednotlivých zemí liší. V tomto ohledu obsadilo první místo malé Lucembursko (ke konci roku 2012 4658% HDP). K tomuto tématu zpracoval server mecometer.com zajímavou mapu, vyjadřující vnější dluh zemí v poměru k HDP.

Obrázek č. 15: Vnější dluh v poměru k HDP



Zdroj: www.mecometer.co

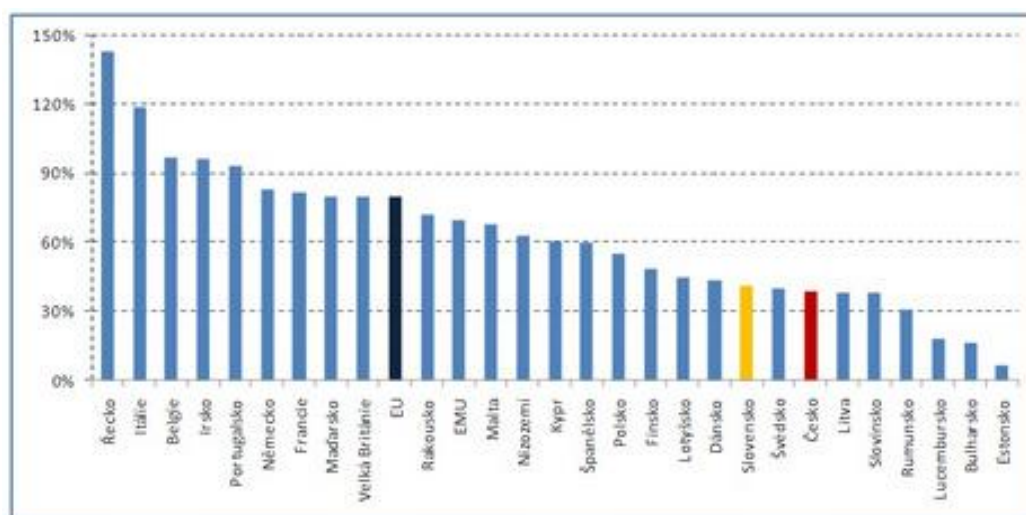
Tabulka č. 9: Zadlužení států EU

Země	Zadlužení v procentech HDP na konci prvního čtvrtletí 2013	Zadlužení v procentech HDP na konci prvního čtvrtletí 2012	Změna v procentech
Řecko	160,5	136,5	24,1
Itálie	130,3	123,8	6,6
Portugalsko	127,2	112,3	14,9
Irsko	125,1	106,8	18,3
Belgie	104,5	101,8	2,6
Francie	91,9	88,9	2,9
Británie	88,2	85,1	3,1
Španělsko	88,2	73	15,2
Kypr	86,9	74,3	12,6
Průměr EU	85,9	83,3	2,6
Maďarsko	82,4	79,9	2,5
Německo	81,2	81,1	0,1
Malta	75,4	73,2	2,1
Rakousko	74,2	73,4	0,8
Nizozemsko	72	66,7	5,3
Polsko	57,3	56	1,2
Slovensko	54,9	46,4	8,5
Finsko	54,8	48,8	6
Slovinsko	54,5	47	7,5
Česko	47,8	43,7	4,1
Dánsko	44,7	44,9	-0,2
Litva	40,8	42,7	-1,9

Švédsko	39,4	37,3	2,1
Lotyšsko	39,1	44,2	-5,1
Rumunsko	38,6	37,7	1
Lucembursko	22,4	21	1,4
Bulharsko	18	16,7	1,3
Estonsko	10	6,8	3,2

Zdroj: www.eurostat.cz

Obrázek č. 16: Veřejný dluh k HDP k roku



Zdroj: www.eurostat.cz

5 Výsledky a diskuze

Předmětem mé práce je analýza platební bilance České republiky v letech 1993 – 2012. Dle vývoje platební bilance lze posoudit stav ekonomiky i vnější ekonomické stability země. Za sledované období platební bilance prošla Česká republika řadou zajímavých změn. Především se jedná o změny hlavních účtů. Sem patří běžný účet, kapitálový účet a finanční účet.

Z této práce vyčteme, že vývoj platební bilance byl ovlivněn rokem 2004. Tento rok je významným vstupem České republiky do Evropské unie. Běžný účet se po celou historii nachází v deficitu. Při pohledu na účet obchodní bilance je situace zajímavější. Je totiž zřejmé, že byl ovlivněn vstupem do EU, od roku 2004 vykazuje kladné hodnoty. Zboží z České republiky nedokázalo dostatečně konkurovat zboží ze zemí EU. Poptávka byla tedy velice slabá.

Naopak tomu je u finančního účtu. Ten oproti běžnému účtu zaznamenal ve sledovaném období kladnou hodnotu. A to díky přímým zahraničním investicím. Zvrat nastal v roce 1999, kdy tento účet začal nabývat téměř dvojnásobných hodnot a to díky novým přijatým zákonům o investičních pobídkách. Nejúspěšnějším rokem pro PZI byl rok 2002.

Zlomovým okamžikem byl rok 2004, který je spojen, jak už bylo zmíněno se vstupem České republiky do Evropské unie. Tato událost měla velice pozitivní vliv na vývoj platební bilance. Zapůsobila zejména na běžný účet, konkrétně na obchodní bilanci. A to díky tomu, že odbourala bariéry, které volnému obchodu se zbožím stály v cestě, a v roce 2005 obchodní bilance poprvé zaznamenala aktivní saldo.

Od roku 2004 do konce sledovaného období byl kapitálový účet vždy kladný. Tomuto výsledku přispěly zejména příjmy ze strukturálních fondů Evropské unie.

Naopak bilance výnosů se od roku 2004 začala zhoršovat. V roce 2007 se dostala do děsivého deficitu, který nabýval hodnoty téměř 270,2 mld. Kč. Největším problémem se zdá být vyplácení dividend zahraničním subjektům, kterým se výrazně za toto období zvýšily jejich zisky. Při pohledu na tuto bilanci výnosů není vidět zlepšení, ba naopak s narůstajícími léty narůstá i deficit této položky.

6 Závěr

Domnívám se, že pokud chceme, aby země ekonomicky rostla, je důležité otevřít se světu. Což znamená přijímat výzvy a spolupracovat, aby se naše země posunula v žebříčku vyspělých zemí výš. Tato strategie se může zdát riskantní, ovšem bez risku není zisku. V této práci jsem ukázala, že paradoxně, státy, které bojují s vysokým vnějším dluhem, jsou státy vyspělé (USA, Austrálie, EU). Ovšem země s minimálním vnějším dluhem jsou zpravidla země rozvojové.

Jak jsem již v této práci zmínila, pro dlouhodobě vyrovnanou platební bilanci by se jednotlivé dlužné sektory měly snažit nahrazovat krátkodobé půjčky půjčkami dlouhodobými. Zapůjčené zdroje by měl stát využívat na investice, které v budoucnu vytvoří kapitál pro pokrytí dluhové služby. Největší podíl na krátkodobé zahraniční zadluženosti má bankovní sektor.

Objasnili jsme si tedy platební bilanci České republiky ve vztahu k ostatním zemím.

Co se však týká dluhu České republiky, jak jsme již zjistili, jedná se o vzrůstající tendenci. Pokud porovnáme čísla ČR nejen se státy EU, ale i s ostatními státy, zjistíme, že dluh země není alarmující. A to ani v poměru k HDP. Obě tyto hodnoty se pohybují v poměru světového i evropského průměru.

Dalším postřehem je, že našimi největšími investory jsou země Německo a Nizozemsko. Proto by se Česká republika měla snažit s těmito zeměmi vycházet více než dobře. ČR by se měla aktivně účastnit na zkvalitnění spolupráci s těmito zeměmi.

Dovolím si také konstatovat, že by si Česká republika neměla brát příklad ze zemí s nízkým vnějším dluhem. Šetřením v této práci jsem zjistila, že se v tomto případě jedná především o země rozvojové. Každá mince má dvě strany, tedy i vnější dluh má svá negativa i pozitiva. Nebylo by chytré se bránit investicím od zahraničních investorů, dokud země ekonomicky roste. Důležité ale je nezapomenout na pravidla udržitelnosti vnějšího dluhu a těmito pravidly se řídit.

Hodnotu této práce spatřuji zejména v objasnění pojmů, v komplexním výsledném pohledu na dané informace a ve zhodnocení statistických dat, ze kterých je vyvozen závěr autora.

Literatura

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Martina JIRÁNKOVÁ. *Makroekonomie: Jak porozumět ekonomii*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-7380-245-5.

CIHELKOVÁ, Eva, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie: Jak porozumět ekonomii*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2004, 273 s. ISBN 80-245-0815-X.

ČAPEK, Aleš, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní měnový a finanční systém: Jak porozumět ekonomii*. dotisk 1.vyd. Praha: VŠE, 1998, 139 s. ISBN 80-707-9221-3.

Hartman, David. 2007. Diplomová práce - Vliv reálného kurzu koruny na český zahraniční obchod. [autor knihy] Hartman David. Pardubice 2007 : VŠE v Praze, 2007.

HECZKO, Stanislav, Bohuslav SEKERKA a Martina JIRÁNKOVÁ. *Pracovní texty k předmětu Mezinárodní ekonomické vztahy: Jak porozumět ekonomii*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2007, 193 s. Expert (Grada). ISBN 978-807-0449-226.

HELÍSEK, Mojmír, Bohuslav SEKERKA a Martina JIRÁNKOVÁ. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. přeprac. vyd. Slaný: Melandrium, 2002, x, 326 s. Expert (Grada). ISBN 80-861-7525-1.

HOLMAN, Robert, Bohuslav SEKERKA a Martina JIRÁNKOVÁ. *Ekonomie: základní kurs*. 3. aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, xxii, 714 s. Expert (Grada). ISBN 80-717-9681-6.

HOLMAN, Robert, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Dějiny teorií mezinárodního obchodu: Jak porozumět ekonomii*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1990, 64 s. ISBN 80-707-9505-0.

KOTLÁN, Igor, Bohuslav SEKERKA a Martina JIRÁNKOVÁ. *Aplikovaná hospodářská politika: základní kurs*. Vyd. 1. Ostrava: Sokrates, 2001, 97 s. Expert (Grada). ISBN 80-865-7201-3.

KRÁL, Bohumil. *Česká ekonomika a ekonomická teorie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004, 266 s. ISBN 80-200-1129-3.

KRÁL, Bohumil. *Manažerské účetnictví*. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010, 660 s. ISBN 978-80-7261-217-8.

MACH, Miloš. *Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium*. Vyd. 3. Slaný: Melandrium, 367 s. ISBN 80-861-7518-9.

MAITAH, Mansoor. *Makroekonomie v praxi*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 195 s. ISBN 978-80-7357-560-1.

NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie: Jak porozumět ekonomii*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.

PAVELKA, Tomáš, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Makroekonomie: základní kurz*. 1. vyd. Slaný: Melandrium, 2006, 277 s. ISBN 80-861-7545-6.

PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vyd. Praha: Melandrium, 2007, 278 s. ISBN 978-808-6175-522.

PORVICOVÁ, Jana. *Ekonomika a podnikání na dlani: základní kurz*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2002, 112 s. Na dlani. ISBN 80-858-3980-6.

SAMUELSON, Paul A. a Wiliam D. NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0496-X.

SAMUELSON, Paul Anthony. *Ekonomie: základní kurz*. Vyd. 2. Praha: Svoboda, 1995, xl, 1011 s. ISBN 80-205-0494-X.

SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika: základní kurz*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, xiii, 375 s. ISBN 80-717-9738-3.

SOUKUP, Alexandr. *Mezinárodní ekonomie: základní kurz*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 283 s. ISBN 978-807-3801-977.

STUTELY, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 159 s. ISBN 80-7183-278-2.

STUTELY, Richard. *Průvodce ekonomickými ukazateli: Jak porozumět ekonomii*. 1.vyd. Praha: Scientia, 2002, 247 s. ISBN 80-718-3278-2.

SYNEK, Miloslav. *Podniková ekonomika: základní kurz*. 4. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, xxv, 475 s. Na dlani. ISBN 80-717-9892-4.

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století: Jak porozumět ekonomii*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 364 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4694-4.

ZEMÁNEK, Josef. *Instantní ekonomie nejen pro začátečníky*. Vyd. 1. Praha: Computer Media, 2010, 176 s. ISBN 978-807-4020-599.

ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006, ix, 304 s. ISBN 80-717-9922-X.

Internetové zdroje

Česká národní banka. *Česká národní banka: Finanční stabilita* [online]. 2003 [cit. 2014-11-01]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/

Česká národní banka. *Česká národní banka: Měnová politika* [online]. 2003 [cit. 2014-11-01]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/

Development news. *Development news* [online]. 2009 [cit. 2014-10-31]. Dostupné z: <http://www.developmentnews.cz/rocnik-2010/1-2-2010.html>

Ekonomie - otázky. *Národní hospodářství* [online]. 2002 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://studovna4u.cz/ekonomie/hospodarsky-rust-zdroje-hospodarskeho-rustu-hospodarsky-cyklus-priciny-hospodarskeho-cyklu>

Eurostat. *Eurostat: Statistic* [online]. 2004 [cit. 2014-09-30]. Dostupné z: <http://eurostat.cz>

Hospodářský cyklus. In: *Fáze hospodářského cyklu* [online]. 2002 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.referaty10.com/referat/Ekonomie/7/tema-7-4-Ekonomie.php>

KURZYCZ. *KURZYCZ: Kurzy měn, akcie, komodity, online zpravodajství* [online]. 2000 [cit. 2014-08-14]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/>

Mecometer. *Mecometer* [online]. 2002 [cit. 2014-10-01]. Dostupné z: <http://mecometer.com/>

Zpravodaj MF 7/2014. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2005 [cit. 2014-10-31]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/zpravodaj-mf/2014/zpravodaj-mf-7-2014>

Zpravodaj MF 7/2014: Veřejný sektor. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2005 [cit. 2014-10-31]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor>

Zpravodaj MF 7/2014: Zahraniční sektor. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2005 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor>

7 Přílohy

Příloha 1: Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Zaúčtování operací.....	11
Tabulka č. 2: Platební bilance = 0.....	12
Tabulka č. 3: Příliv peněz do ČR.....	12
Tabulka č. 4: Odliv peněz z ČR.....	13
Tabulka č. 5: Vývoj podílu běžného účtu na HDP ČR.....	37
Tabulka č. 6: Míra růstu HDP v % ve srovnání s ostatními zeměmi.....	43
Tabulka č. 7: Podíl čistého zahraničního dluhu na HDP v EU.....	47
Tabulka č. 8: Investiční pozice členských států EU.....	50
Tabulka č. 9: Zadlužení států EU.....	52

Příloha 2: Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Platební bilance.....	6
Obrázek č. 2: Obchodní bilance ČR (v mild. Kč).....	19
Obrázek č. 3: Rovnováha platební bilance.....	24
Obrázek č. 4: Státní dluh ČR k roku 2010.....	25
Obrázek č. 5: Dělení měnového kurzu.....	31
Obrázek č. 5: Vývoj běžného účtu platební bilance v ČR v mil. Kč.....	34
Obrázek č. 6: Vývoj finančního účtu platební bilance v ČR v mil. Kč.....	34
Obrázek č. 7: Vývoj změny devizových rezerv v ČR v mil. Kč.....	35
Obrázek č. 8: Vývoj hlavních položek v mil. Kč.....	36
Obrázek č. 9: Vývoj podílu běžného účtu v ČR na HDP.....	37
Obrázek č. 10: Vývoj kapitálového účtu.....	38
Obrázek č. 11: Vývoj CZK vůči EURU a USD (2010 - 2014).....	41
Obrázek č. 12: Vývoj nezaměstnanost v % za rok 2013.....	45
Obrázek č. 13: Zahraniční zadluženost v ČR – vývoj.....	46
Obrázek č. 13: Zadluženost EU v procentech na HDP.....	48
Obrázek č. 14: Vývoj investiční pozice ČR vůči zahraničí.....	49
Obrázek č. 15: Vnější dluh v poměru k HDP.....	51
Obrázek č. 16: Veřejný dluh k HDP k roku.....	52

Příloha 3: Seznam použitých zkratk

BS – bilance služeb

BÚ – běžný účet

CB - centrální banka

ČNB - Česká národní banka

FÚ - finanční účet

HDP - hrubý domácí produkt

IMF - Mezinárodní měnový fond

NX - čistý export

OB – obchodní bilance

PB – platební bilance

PZI - přímé zahraniční investice